

Türk Kimliği İçerikleri: Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım

Nagihan Taşdemir
Anadolu Üniversitesi

Bengi Öner Özkan
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada öncelikli olarak ulusal kimlik içeriklerini farklı yönleriyle ele alan sosyal psikoloji çalışmaları gözden geçirilmektedir. Bu çalışmalardan hareketle, ulusal kimlikle ilgili olarak, sınırlara ilişkin tanımlamalar (vatandaşlık, kültür ve etnik köken vb.), motivasyon kaynakları (özsaygı, süreklilik, ayırt edilme vb.), ulusal tutumlar (vatanseverlik ve milliyetçilik) ve gruplar arası ilişkiler ve tehdit algısı gibi konulara yer verilmektedir. Daha sonra, Türk ulusal kimliği içerikleri tanımlanmaya çalışılmaktadır. Çalışmada, 64 üniversite öğrencisi Türk kimliği hakkında 8 açık uçlu soruya yazılı olarak cevap vermiştir. Cevaplar tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulara göre bu içerikleri, *Türk Kimliğinin Sınırlarına İlişkin Tanımlar*, *Türk Kimliğine Sahip Olmanın Motivasyon Kaynakları*, *Türk İç Grubunun Diğerleriyle İlişkileri ve Tehdit Algısı* ve *Türk Kimliğine İlişkin Kalıpyargılar* başlıkları altında toplamak mümkün görünmektedir. Bulgular ışığında bu çalışma Türk kimliği içeriklerinin tanımlanma biçimlerine ilişkin betimleyici bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Ulusal kimlik, Türk kimliği, sınırlar, anlamlar, motivasyonlar, kalıpyargılar, gruplar arası ilişkiler, tehdit ve çatışma algısı, içerikler

Abstract

This study reviews social psychological studies of the contents of national identities in terms of boundary definitions (e.g., civic, cultural, ethnic), underlying motivations (e.g., self-esteem, continuity, distinctiveness), nationalistic attitudes (nationalism and patriotism), and intergroup relations and perceptions of threat. Based on this review, it aims to define the contents of Turkish identity. To this end, 64 university students from big cities in Turkey answered 8-open-ended questions about the Turkish identity. The open-ended answers were then analyzed via thematic analysis. Results suggested that the contents of Turkish identity could be defined in terms of *In-group Boundaries*, *Motivations of Having a Turkish Identity*, *Intergroup Relations with Others and Perceptions of Threat*, and *Stereotypes Concerning Turkish Identity*. In light of the results, a descriptive framework is proposed for the contents of Turkish identity.

Key words: National identity, Turkish identity, boundaries, meanings, motives, stereotypes, inter-group relations, perceptions of threat and conflict, contents

Yazışma Adresi: Yrd. Doç. Dr. Nagihan Taşdemir, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Yunus Emre Kampusu, 26470, Eskişehir

E-posta: spsynagihantademir@gmail.com

Yazar Notu: (1) Bu çalışma birinci yazar Nagihan Taşdemir'in doktora tezinin bir bölümünden alınmıştır. (2) Yazarlar, çalışmanın yayına hazırlanmasındaki katkılarından dolayı Gülseli Baysu'ya teşekkürlerini sunar.

Ulusal kimlik farklı disiplinler tarafından değişik biçimlerde ele alınmış ve sosyal bilimlerin üzerinde en çok araştırma yapılan konularından birisi olmuştur. Sosyal psikolojide ulusal kimlik araştırmaları genellikle gruplar arası tutum ve davranışların anlaşılması çerçevesinde yürütülmüştür ve çalışmalar sıklıkla iç-grupla özdeşim kurma düzeyinin rolüne dikkat çekmiştir (Cairns, Kenworthy, Campbell ve Hewstone, 2006). Buna göre kişilerin benlik tanımlamalarında üye oldukları gruba verdikleri önem arttıkça, iç-gruplarını daha olumlu değerlendirecekleri, dış-grubu ise daha olumsuz değerlendirecekleri iddia edilmiştir (Levin ve Sidanius, 1999). Bununla birlikte iç-grupla özdeşim kurma ve iç-ve dış-grubu değerlendirme arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalarda tutarlı sonuçlara ulaşılamamıştır (bkz. Pehrson, Vignoles ve Brown, 2009). Bazı çalışmalar iç-grupla özdeşim kurmanın dış gruplara karşı olumsuz tutumlarla ilişkili olduğunu gösterirken (Meeus, Duriez, Vanbeselaere ve Boen, 2010), bazı çalışmalar bunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Levin ve Sidanius, 1999). Aksine bu değişkenler arasında olumlu bir ilişki bulan çalışmalar da mevcuttur (Pehrson ve ark., 2009), yani iç grupla özdeşim kurma arttıkça dış gruba karşı tutumlar daha olumlu hale gelmektedir. Bu tutarsızlığın nedenlerinden birisi iç-grubu tanımlama biçimlerinin kişiler arası farklılıklar göstermesidir. Diğer bir deyişle, kişiler aynı düzeyde özdeşim kurdukları iç-grubu farklı biçimlerde tanımlayabilmektedir. Bu çalışmanın amacı Türkiye örneğinde Türk ulusal kimliği içeriklerinin tanımlanma biçimlerini ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak, bu çalışma "Türk kimliğine kimler sahip olabilir?", "Türk kimliğine sahip olmanın altında yatan motivasyon kaynakları nelerdir?", "Türk kimliğine yönelik olarak algılanan tehditler nelerdir?" gibi sorulara bireysel düzeyde verilen cevapları tanımlamaya çalışmaktadır. Aşağıda öncelikli olarak ulusal kimlik içeriklerinin farklı yönlerini ele alan sosyal psikoloji çalışmaları gözden geçirilmektedir, daha sonra Türk kimliği içeriklerinin tanımlanması için yürütülen çalışmamız sunulmaktadır.

Sosyal Kimlik ve Gruplar Arası İlişkiler

Sosyal kimlik yaklaşımına göre kişiler kendilerini bir gruba ait algıladıkları andan itibaren kendi gruplarını diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmektedir (Tajfel ve Turner, 1986; Turner, Hogg, Oakes, Reicher ve Wetherell, 1987). Bu yaklaşıma göre kişiler bu şekilde davranarak iç-grup kayırmacılığı göstermektedir. İç-grup kayırmacılığının ortaya çıkması için grup üyelerinin çevrelerindeki diğer gruplarla sosyal karşılaştırma yapmaları gerekmektedir. Sosyal karşılaştırma iç-grubun varlığı ve toplumsal değeri bakımından önem atfeden, bir anlamlılığa sahip grup veya gruplarla, yani bir bir

dış-grupla, yapılmaktadır. Bu tarz gruplarla iç-gruplarını kıyaslayarak, bireyler kendi gruplarını daha olumlu değerlendirmeye çalışmakta ve sonuç olarak pozitif sosyal kimliğe sahip olabilmektedir (Tajfel ve Turner, 1986).

Sosyal kimlik yaklaşımını takip eden çalışmalarda iç-grup kayırmacılığı genellikle iç-gruba karşı olumlu tutum ve davranışlar gösterme, dış-gruba karşı ise olumsuz tutum ve davranışlar gösterme şeklinde yorumlanmıştır. Bu durumun da özellikle iç-grupla özdeşim kurma düzeyi arttıkça ortaya çıkacağı beklenmiştir. Bununla birlikte iç-grupla özdeşim kurma ve iç-grup kayırmacılığı arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar bu ilişkilerin tutarlılık göstermediğini bulmuştur (Hinkle ve Brown, 1990; Mlicki ve Ellemers, 1996; Pehrson ve ark., 2009). Diğer bir deyişle, bu değişkenler arasında olumlu bir ilişki bulunduğunu (Meeus ve ark., 2010), ilişki bulunmadığını (Levin ve Sidanius, 1999) ve olumsuz bir ilişki bulunduğunu gösteren (Pehrson ve ark., 2009) çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar gruplar arası ilişkileri anlamada iç-grupla özdeşim kurmanın tek başına yeterli olmadığına işaret etmektedir. Bu bağlamda ilgili sosyal kimliğin içeriklerinin incelenmesinin önemine dikkat çeken araştırmacılar bulunmaktadır (Hopkins, 2001).

Ulusal Sosyal Kimlik İçerikleri

Ulusal sosyal kimliğe sahip olmak tek başına bir gruba üye olmanın bilgisi, kendini bir gruba ait olarak görmek veya bir grupla özdeşim kurmak değildir. Ulusal-sosyal kimliğe sahip olmak aynı zamanda grubun tarihi, politik, kültürel ve toplumsal varoluşu ve diğer gruplarla ilişkisi hakkında bir anlayışa sahip olmak demektir. Özellikle ulusal kimlikler gibi geniş ölçekli sosyal kimlikler farklı anlamlılıkları içlerinde barındırmaktadır (Huddy, 2001; Reicher ve Hopkins, 2001). Diğer bir deyişle, sosyal ilişkiler aracılığıyla oluşturulan ulusal kimlikler karmaşık, soyut ve deyişkendir ve farklı değerleri, kalıpyargıları ve yaklaşımları bir arada taşır. Reicher ve Hopkins'e (2001) göre belirli bir toplumda ulusal kimliğin farklı içerikleri birbiriyle yarış halindedir ve hangi içeriklerin daha baskın olacağı içinde bulunan zamana ait iktidar görüş belirler. Böylece ulusal kimlik içerikleri zamana ve mekâna göre deyişim gösterebileceği gibi gruplar ve bireyler arası farklılıklar da gösterebilmektedir (Breakwell, 1996).

Ulusal kimlik içerikleri bireylerin, kendilerini, içinde yaşadıkları dünyayı ve diğerleriyle ilişkilerini anlama biçimlerini yansıtmaktadır. Daha özelden ulusal kimlik içerikleri bireylerin iç-gruba kimlerin dâhil olduğuna, kimlerin dâhil olmadığına, gruba dâhil olmanın anlamlarına ve iç-grubun diğer gruplarla ilişkilerine dair kurgulama biçimlerini yansıtmaktadır (Hopkins, 2001). Bu çerçevede ulusal kimlik içeriklerinin veya bireylerin nasıl bir iç-grupla özdeşim kurduklarına dair beklenti-

lerinin, onların gruplar arası tutum ve davranışlarını belirlemesi beklenmektedir. Örneğin, Livingstone ve Haslam (2008) Kuzey İrlanda ulusal kimliğinin içeriğini iç ve dış-grup arasındaki ilişkilerde çatışma algılanması olarak kavramsallaştırmışlardır. Araştırmacılar iç-grupla özdeşim kuranların böyle çatışmalı bir ilişki algıladıklarında dış-gruba karşı olumsuz davranış sergilediklerini bulmuşlardır. Reicher, Cassidy, Hopkins ve Levine (2006) ise sosyal kimlik içeriklerinin belirli bir amaç doğrultusunda nasıl yeniden inşa edilebildiğini göstermişlerdir. Araştırmacılar, 2. Dünya Savaşı döneminde, Bulgaristan'da yaşayan Yahudilerin kurtarılabilmesi yönünde, bazı çevreler tarafından, Bulgar ulusal kimliğinin Yahudileri de kapsayan (iç-gruba dâhil eden) ortak bir kimlik olarak yeniden yapılandırıldığını ileri sürmüşlerdir. Benzer şekilde, Stevenson, Condor ve Abell (2007) Kuzey İrlanda bölgesinde Protestan ve Katolik grupların çoğunluk ve azınlık grubu olma pozisyonlarının politik amaca göre yeniden kurgulanabildiğini göstermişlerdir.

Bu bulgulardan yola çıkarak ulusal kimliğin içeriklerinin incelenmesi, hem iç-grup dinamiklerinin hem de gruplar arası ilişkilerin anlaşılması bakımından önemli görünmektedir. Bu çalışma Türk kimliği içeriklerinin bireysel düzeyde tanımlanma biçimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aşağıda öncelikli olarak ulusal kimlik içeriklerini farklı yönleriyle ele alan geçmiş çalışmaların söz edilmektedir.

Ulusal-Sosyal Kimlik İçerikleri: Ulusal Grubun Sınırlarının Tanımlanması

Son yıllarda ulusal kimlik içeriklerini, ulusal kimliğin sınırlarının tanımlanması bağlamında ele alan pek çok araştırma yapılmıştır (Jones ve Smith, 2001; Löden, 2008; Meeus ve ark., 2010; Pehrson ve ark., 2009). Bu çalışmalarda ulusal kimlik içeriklerinin çoğunlukla, vatandaşlık, kültürel ve/veya etnik yaklaşımlar temel alınarak tanımlandığı görülmektedir (bkz. Reijerse, Van Acker, Vanbeselaere, Phalet ve Duriez, 2013). Genel olarak, vatandaşlık yaklaşımına göre, ilgili ülke sınırları içerisinde yaşamını sürdürenler ve vatandaşlık bağıyla ülkeye bağlı olanlar ulusal iç-gruba aidiyet hakkı kazanmaktadır. Kültürel yaklaşıma göre, aynı kültürü paylaşan bireyler ulusal iç-gruba dâhil olabilmektedir. Etnik yaklaşıma göre ise, aynı kökenden gelen, birbirine kan bağıyla bağlı bireyler ulusal iç-grubu oluşturmaktadır. Bu yaklaşımlarla tutarlı olarak, Avrupa Birliği ülkelerinden katılımcıları içeren bir çalışmada, Janmaat (2006) bireylerin ulusal gruplarıyla politik ("Alman hissediyorum, çünkü diğer Almanlarla aynı sosyal güvenlik sistemini paylaşıyorum"), kültürel ("Alman hissediyorum, çünkü diğer Almanlarla aynı kültürü paylaşıyorum") ve etnik ("Alman hissediyorum, çünkü diğer Almanlarla aynı kökeni paylaşıyorum") nedenlerle özdeşim kurabildiğini göstermiştir.

Ulusal kimlik sınırlarını bu üç yaklaşım çerçevesinde ele almak mümkün olmakla birlikte geçmiş çalışmalar genellikle etnik ve kültürel yaklaşımları bir arada incelemiştir (ör. Duriez, Reijerse, Luyckx, Vanbeselaere ve Meeus, 2013). Aşağıda da görüldüğü gibi, bu çalışmalarda vatandaşlık ve etnik köken/kültür temelli yaklaşımlar ulusal kimliğin sınırlarını tanımlama biçimlerinin iki boyutunu temsil etmiştir (ör. Jones ve Smith, 2001).

Ulusal kimlik sınırları denildiğinde daha çok ulusal kimliklerin kapsayıcılık düzeyleri kastedilmektedir. Kapsayıcı kimliklerin (Dünya vatandaşlığı gibi) sınırları, daha az kapsayıcı kimliklerin (ulusal kimlik gibi) sınırlarına göre genişler (Levine, Prosser, Evans ve Reicher, 2005). Kişilerin iç-gruba kimlerin dâhil olabileceğine ve kimlerin dâhil olamayacağına dair görüşleri kimliklerinin kapsayıcılık düzeyi ile ilişkilidir. Bireylerin ihtiyaçlarına, beklentilerine, hedeflerine ve içinde buldukları ortama bağlı olarak ulusal kimliklerinin kapsayıcılığı değişebilmektedir (Dovidio, Gaertner, Hodson, Houlette ve Johnson, 2005). Araştırmacılara göre ulus-devletle (birden fazla etnik grubu içerebilir) kurulan özdeşim daha kapsayıcı ulusal kimliği ifade etmektedir ve üst bir kimlik olarak kabul edilmelidir. Etnik grupla kurulan özdeşim ise daha az kapsayıcı olan ulusal kimliği ifade etmektedir ve alt-grup kimliği olarak kabul edilmelidir (Jones ve Smith, 2001; Löden, 2008; Spinner-Halev ve Theiss-Morse, 2003). Buradan hareketle geçmiş çalışmalarda ulusal kimlik sınırları genellikle vatandaşlık ve etnik köken/kültür temelli ayırım ekseninde tanımlanmıştır.

İsveç'te yapılan bir çalışmada Löden (2008) katılımcılara "Gerçek bir İsveçli olabilmek için önemli olan kıstaslar nelerdir?" sorusunu yöneltilmiş ve katılımcılardan önceden belirlenmiş bazı kıstasları puanlamalarını istemiştir. Löden (2008), "ülkenin vatandaşı olmak", "ülkede çoğunlukla konuşulan dili konuşmak", "devlete ait kurum, kanun ve tüzüklere saygı duymak" ve "ülkeye ait hissetmek" gibi kıstaslardan yüksek puan alanların ulusal üst kimlikle özdeşim kurduklarını iddia etmiştir. Bu gruptakiler ulusal aidiyet için vatandaşlık temelli tanıma vurgu yapmaktadırlar ve kontrolü bireylerin elinde olan (veya gönüllülük esasına dayanan), böylece de daha kapsayıcı olan, kıstaslara önem vermektedirler. Araştırmacı "ülkede doğmuş olmak", "ülkede uzunca bir süre yaşamış olmak" ve "ülkede geçerli olan dine mensup olmak" gibi kıstaslardan yüksek puan alanların ise ulusal alt kimlikle özdeşim kurduklarını belirtmiştir. Bu gruptakiler ise etnik köken/kültür temelli tanıma vurgu yapmaktadırlar ve kontrolü bireylerin elinde olmayan, böylece de (göçmenlere karşı) daha dışlayıcı olan kıstaslara önem vermektedirler. Benzer sonuçlar diğer pek çok ülkede yapılan çalışmalarda bulunmuştur (Hjerm, 1998; Pakulski ve Tranter, 2000).

Hjerm (1998) ülkenin dilini konuşmakla ilgili kıstasın farklı ülkelerde farklı yaklaşımlarla ilişkili olabi-

leceğini belirtmiştir. Örneğin, Pehrson ve arkadaşları (2009) konuşulan dille ilgili kıstası kültürel yaklaşım çerçevesinde ele almışlar ve ulusal aidiyetin sınırlarının ağırlıklı olarak dile göre çizildiği, Danimarka, Almanya gibi ülkelerde, ulusla özdeşim kurmanın göçmenlere karşı olumsuz tutumlarla ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Jones ve Smith (2001) de yirmi farklı ülkede gerçekleştirdikleri çalışmada ülkelere göre bazı sonuçların farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Araştırmacılar İspanya’da “ülkede geçerli olan dine mensup olmak” kıstasının diğer hiç bir kıstasla ilişkili olmadığını göstermişlerdir. Çek Cumhuriyeti’nde ise “ülkeye ait hissetmek” kıstası, vatandaşlık temelli kıstaslar yerine, etnik köken/kültür temelli kıstaslarla ilişkili bulunmuştur.

Belçika’da yapılan bir çalışmada Billiet, Maddens ve Beerten (2003) farklı sosyal-politik ortamlarda ulusal-sosyal kimlik içeriklerinin farklılık göstereceğini iddia etmişlerdir. Araştırmacılar Belçika’nın Flaman bölgesinde Flaman kimliğinin kültürel mirasın korunması ile ilişkilendirildiğini, Belçikalı kimliğinin ise cumhuriyetçilik ve yurttaşlıkla ilişkilendirildiğini ileri sürdüler. Valon bölgesinde ise farklı olarak Belçikalı kimliği etnik köken/kültür temelinde temsil edilirken; Valon kimliği vatandaşlık temelinde temsil edilmektedir. Meeus ve arkadaşları (2010) ise Flaman bölgesinde Belçika ulusal grubuyla özdeşim kurmanın ulusal kimliği etnik köken/kültür temelinde tanımlamayla (“Flaman anne-babaya sahip olan birisi gerçek anlamda Flaman olabilir”) ilişkili olduğunu ve böylece gruplar arası olumsuz tutumlara yol açtığını bulmuşlardır. Bir diğer çalışmada da etnik ulusal kimlik tanımını (“damarlarımızdaki İngiliz kanı birbirimize tutunmayı mecbur kılar”) onaylayan ulusal özdeşimi yüksek katılımcılar (onaylamayanlara göre) ülkedeki yabancılara karşı daha olumsuz tutum sergilemişlerdir (Pehrson, Brown ve Zagefka, 2009).

Görüldüğü gibi ulusal kimlik sınırları çoğunlukla vatandaşlık, etnik köken ve/veya kültür temelinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlar ülkelere göre değişim gösterebildiği gibi aynı ülke içerisinde bölgelere göre de değişim gösterebilmektedir (ör. Billiet ve ark., 2003). Aslında ulusal iç-grubun sınırları içinde bulunan sosyal-politik ortama ve zamana göre de farklı biçimlerde çizilebilmektedir. Daha önce değinildiği gibi, Reicher ve ark. (2006), 2. Dünya savaşı döneminde, Yahudilerin ilgili politik çevreler tarafından Bulgar kimliğine dâhil edildiklerini göstermişlerdir. Benzer şekilde, Arslan-Akfiat ve Öner-Özkan (2010) Kuzey Kıbrıs’taki siyasi partilerin hedefleri doğrultusunda ulusal/etnik kimlik sınırlarını kurguladıklarını göstermişlerdir. Araştırmacılar, Kıbrıs’ın birleşmesi sorunu bağlamında, Bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tasarısı olanların Türkiyeli Türkleri ulusal kimliğe dâhil etmeye çalıştıklarını, Birleşik Kıbrıs tasarısı olanların ise Türkiyeli Türkleri ulusal kimliğin dışında bırakmaya çalıştıklarını rapor

etmişlerdir. Buradan hareketle ulusal kimlik sınırlarının içinde bulunulan koşullara bağlı olarak stratejik bir biçimde belirlendiği iddia edilebilir. Ulusal kimlik içerikleri, aynı zamanda, ulusal kimliğe farklı yaklaşımlarla ilişkilendirilen motivasyon kaynakları bağlamında ele alınmaktadır. Aşağıda bu konuyla ilgili çalışmalara yer verilmektedir.

Ulusal-Sosyal Kimlik İçerikleri: Motivasyon Kaynakları

Sosyal kimlik yaklaşımına göre bireyler toplum tarafından olumlu görülen gruplara üye olmaya çalışmaktadırlar. Bu gruplara üyelik sayesinde bireyler pozitif sosyal kimliğe sahip olabilmekte ve böylece özsaygılarını koruyabilmekte veya yükseltebilmektedirler (Jetten, Spears ve Manstead, 1997). Aslında sosyal kimlik yaklaşımına göre iç-grup kayırmacılığının sebebi bireylerin *özsaygı ihtiyacıdır* (Tajfel ve Turner, 1986). Bu ihtiyaç temelinde bireyler iç-gruplarını (ilgili dış-gruplardan üstün görme eğilimindedirler. Örneğin, Lyons (1996) insanların ulusal kimliklerinden söz ederken özsaygılarını arttırmak için aynı kimliğe sahip tanınmış bilim insanlarına değindiklerini belirtmiştir. Daha yakın zamanda araştırmacılar sosyal kimlikleri sayesinde insanların sadece özsaygılarını arttırmadıklarını, aynı zamanda diğer bazı temel ihtiyaçlarını da karşıladıklarını ileri sürmüşlerdir. Bu görüşe göre sosyal kimliğe sahip olmanın kökeninde özsaygının yanı sıra, ayırt edilme, ait olma, süreklilik ve etkililik gibi motivasyon kaynakları yer almaktadır (Vignoles, 2011; Vignoles, Regalia, Manzi, Golledge ve Scabini, 2006).

Ayırt edilme insanların diğerlerinden farklılaşma, ayrışma ihtiyacına karşılık gelmektedir. Optimal Ayrışma Kuramına göre (Brewer, 1991; 1993) insanlar diğerlerinden ayırt edilme imkânı sağlayan gruplarla özdeşim kurma eğilimindedirler. Bu kurama göre insanlar en uygun düzeyde farklılaşma ve ayrışma sağlayan gruplara yönelirler, çünkü bu gruplar aynı zamanda bireylerin aitlik ihtiyacını karşılayabilirler. Diğer bir deyişle, bu kurama göre ayırt edilme ihtiyacımız olduğu kadar diğerlerine benzeme, diğerleriyle bir olma ihtiyacımız da vardır. Ulusal gruplara üye olarak da insanlar diğerlerinden ayırt edilme ihtiyacını karşılayabilmektedir. Lyons’a (1996) göre, örneğin, İsraili Yahudilerin kendilerini Tanrı’nın seçilmiş kulları olarak görmeleri ayırt edilme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Anderson’a (1983) göre ulusal kimlik sayesinde bireyler kendilerini diğer ulusal gruplardan farklı tasavvur ederler ve böylece bağımsız olmayı hak ettiklerine inanırlar. Bilig’e (1996) göre kafaların-daki bu farklı ve bağımsız ulus olma tasavvuru sayesinde bireyler “biz” olmanın gücünü hissederler ve birlik ve beraberlik algısı içinde “onlar” dan ayrılırlar.

Ait olma insanların diğerlerine yakın olma veya diğerleri tarafından kabul edilme ihtiyacına karşılık gel-

mektedir. Sosyal gruplara üye olarak bireyler ait olma ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Araştırmacılar grup üyelerinin grubu birlik ve bütünlük içinde algıladıkları derecede gruba ait hissettiklerini ve iç-grup yanlılığı sergilediklerini bulmuşlardır (Castano, Yzerbyt, Paladino ve Sacchi, 2002; Gaertner ve Schopler, 1998; Yzerbyt, Castano, Leyens ve Paladino, 2000). Ulusal kimlikler de geniş ölçekli soyut oluşumlar olmakla birlikte bireysel düzeyde insanlara aitlik hissi, bağlanma duygusu ve toplulukla dayanışma içinde olma hissi yaşatabilmektedir (Pakulski ve Tranter, 2000). Hopkins ve Reicher'a (1996) göre ulus kavramı birlik, beraberlik ve yoldaşlık hissi sağladığı için bireylerin hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Keane'e (1994) göre ulusla olan bağın bilgisi sayesinde bireyler kendilerini diğerlerine göre konumlamakta ve evlerinde olma hissi yaşamaktadırlar.

Süreklilik insanların zaman ve mekânda sürekli olma ihtiyaçlarına karşılık gelmektedir. İnsanlar iç-gruplarını, özellikle ulusal ve dini gruplarını, ebedi ve kalıcı olarak görme eğilimindedirler (Reicher ve Hopkins, 2001). Sani ve arkadaşları (2007) algılanan kültürel sürekliliğin ("İtalyanların paylaştığı değerler, inançlar ve tutumlar zaman içinde kaybolmaz") ulusal kimlik algısını önemli ölçüde etkilediğini belirttiler. Aynı zamanda bireylerin ulusal grubun sürekliliğine verdikleri önem arttıkça, bu sürekliliğe karşı (ilgili) dış-gruptan daha fazla tehdit algıladıkları ve bu gruba karşı daha olumsuz tutum sergiledikleri bulunmuştur (Jetten ve Hutchison, 2011; Jetten ve Wohl, 2012; Smeeke ve Verkuyten, 2013).

Etkililik ise insanların yeterli olma, kontrol etme ve güçlü hissetme ihtiyaçlarına karşılık gelmektedir (Breakwell, 1996). İnsanlar öz yeterliliklerini korumak için uğraşırlar ve sosyal kimlikler insanların etkililik veya yeterlilik hislerini artırabilmektedir. Breakwell Avrupalıların etkililik ihtiyacı dolayısıyla bir üst kimlik olarak Avrupa kimliğini kurgularken Avrupa'nın ekonomik pazarın kontrolünü elinde tuttuğundan ve Avrupa ordusu kurmaya çalıştığından söz ettiklerini belirtmiştir. Lyons (1996) ulusal gruplarını etkili ve yetkin algılayabilmek için insanların spordaki ulusal yenilgilerinden çok zaferlerini hatırladıklarını ifade etmiştir. Cinnirella (1996) ise İngiliz ve Avrupalı kimliğiyle ilgili açık uçlu sorulara verilen cevaplarda, İngilizlerin daha çok ulusal bağımsızlığı artırmaya ve dünyadaki olayları kontrol etmeye yönelik ilgilerinden söz ettiklerini belirtmiştir. Bu çalışmada İngilizler ulusal ve Avrupalı kimliklerinin en çok kontrol etme ve özerk olma gibi etkililik ve ayırt edilme ihtiyaçlarına karşılık geldiğini rapor etmişlerdir.

Ulusal-Sosyal Kimlik İçerikleri: Vatanseverlik ve Milliyetçilik

Sosyal psikoloji alanında ulusal kimlik içeriklerinin bir başka ele alınış biçimi de milliyetçilik ve va-

tanseverlik kavramları çerçevesinde gerçekleşmiştir. Milliyetçilik kendi ulusunu diğer uluslardan üstün görme, ulusunu idealleştirme, ulusu tanımlarken ırk, kültür, köken gibi kavramlara başvurma ve ulusun homojen olmasını destekleme gibi yaklaşımlarla ilgilidir (Blank ve Schmidt, 2003). Vatanseverlik ise ulusunu başka uluslar yerine kendi ulusunun geçmişiyle kıyaslama, ulusu tanımlarken vatandaşlık ve bölge temelli kavramlara yer verme, ulusun heterojen olmasını destekleme ve ulusa ait hissetme ve ulusa karşı sorumluluk duyma gibi yaklaşımlarla ilgilidir. Bu bağlamda milliyetçilik gruplar arası olumsuz tutumlarla, vatanseverlik ise olumlu tutumlarla ilişkilendirilmiştir (Blank ve Schmidt, 2003).

Mummendey, Klink ve Brown (2001), örneğin, grupları karşılaştırma koşulunda (bu koşula "milliyetçilik" koşulu denmiştir), ulusla özdeşim kurma, ulusal gurur ve gruplar arası olumsuz tutumlar arasında pozitif ilişkiler bulunmuşlardır. Grubun geçmişiyle bugününü karşılaştırma koşulunda ("vatanseverlik") ise bu tarz pozitif ilişkiler bulunmamıştır. Benzer şekilde Blank ve Schmidt (2003) çalışmasında milliyetçilik ("Bana göre Almanya dünya üzerindeki en iyi ülkedir") göçmenlere karşı olumsuz tutumları artırmıştır, vatanseverlik ("Şayet birisi kendisini ülkesine ait görüyorsa, ülkenin sorunlarına çözüm üretmek için çalışmalıdır") ise olumsuz tutumlarını azaltmıştır. Karasawa (2002), milliyetçilik ve vatanseverliğe ek olarak, uluslararası birlik ruhuna sahip olmayı da ("Diğer kültürlerden bir şeyler öğrenmeye çalışması Japonya için faydalı olacaktır") ulusal kimliğe yönelik yaklaşımlar arasında önermiştir. Araştırmacı aynı zamanda Japonya'ya özgü olduğunu iddia ettiği kültürel mirasa bağlı kalmayla ilgili boyuttan ("Emsali olmayan Japon kültürü gurur duyulacak bir şeydir") bahsetmiştir. Karasawa (2002) uluslararası birlik ruhuna sahip olma ile milliyetçilik ve kültürel mirasa bağlı kalma arasında negatif yönde bir ilişki bulunduğunu rapor etmiştir. Bahsedilen dört değişken arasında, milliyetçilik ve kültürel mirasa bağlı kalma Ruslara karşı olumsuz tutumlarla ilişkili bulunmuştur.

Li ve Brewer (2004) Amerikan kimliğinin anlamalarını Amerikan birliğine bir amaç olarak yaklaşım ve özcü yaklaşım olarak ayırmıştır. Birinci yaklaşım Amerikalılığı tanımlarken ülkenin refahına ve ülkeye bağlılığa vurgu yaparken, ikincisi ülkenin farklılığına ve üstünlüğüne (ulusal gurur) vurgu yapmaktadır. Araştırmacılar katılımcılara Amerikan birliğine özcü yaklaşımın hatırlatıldığı koşulda, milliyetçilik ve vatanseverlik ile kültürel farklılıklara karşı olumsuz tutum arasında görülen olumlu yöndeki ilişkilerin, bir amaç olarak yaklaşımın hatırlatıldığı koşula göre, arttığını göstermişlerdir.

Roccas, Klar ve Liviatan (2006) ulusal grubu yüceltme ("milliyetçilik") ve ulusal gruba bağlılığı ("vatanseverlik") ulusla özdeşim kurmanın iki farklı biçimi olarak önerdiler. Araştırmacılar milliyetçilerin ulusun

geçmişteki hatalarını kabul etmediklerini, vatanseverlerin ise ulusun geçmişte hata yaptığını kabul ettiklerini bulmuşlardır. Esses, Dovidio, Semenya ve Jackson (2005) ise Kanada’da milliyetçilik ve ulusal aidiyet için etnik kökene önem vermenin göçmenlere karşı olumsuz tutumları; vatanseverlik, vatandaşlık temelli tanım ve uluslararası ruhu benimsemenin ise olumlu tutumları öngördüğünü rapor etmişlerdir. Aşağıda ulusal kimlik içerikleri dâhilinde ele alınması gereken bir diğer konuya yer verilmektedir.

Ulusal-Sosyal Kimlik İçerikleri:

Gruplar Arası İlişkiler ve Tehdit Algısı

Günümüzde araştırmacılar gruplar arası olumsuz tutum ve davranışlara yol açan faktörlerin başında gruplar arası tehdit ve çatışma algısını göstermektedirler (Brown, 2010). Gruplar arası tehdit ve çatışma algısı, dış-grup eylemleri, değerleri, inançları veya diğer bazı özellikleri ile iç-grubun varlığını ve iyilik halini tehlikeye attığında hissedilmektedir. Gerçekçi Çatışma Kuramına göre (Sherif, 1966) gruplar sınırlı kaynaklar için rekabet ettiklerinde tehdit algısı ortaya çıkmaktadır. Bu kurama göre grupların çıkarları birbiriyle uyumadığı hallerde iç-grup üyeleri dış-grubu bir tehdit unsuru olarak görürler ve bu tehdidi ortadan kaldırmak veya etkisini azaltmak için dış-gruba karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergilerler. Gerçekçi Çatışma Kuramı, Araç Olarak Gruplar Arası Çatışma Modeli tarafından genişletilerek tekrar ele alınmıştır. Bu modele göre grupların amaçları birbiriyle uyduğu durumlarda pozitif ilişkiler, uyumadığı durumlarda ise negatif ilişkiler ortaya çıkmaktadır ve grup üyeleri politik, ekonomik, fiziksel ve maddi varlıklarına karşı gerçekçi tehdit algılayabilmektedirler (Esses, Jackson ve Armstrong, 1998).

Gruplar arası tehdit ve çatışma algısı kültürel farklılıklardan da kaynaklanmaktadır (Rick, Mania ve Gaertner, 2006; Sears, 1988). Bir grup, değerlerinin, inançlarının ve ahlak anlayışının, diğer bir deyişle dünya görüşünün, bir başka grup tarafından tehlike altında bırakıldığını düşündüğünde kültürel tehdit hissedebilir. Dunbar, Saiz, Stela ve Saez (2000) iç-grubun kültürel değerleri ile dış-grubun kültürel değerleri arasında görülen fark arttıkça kişilerin daha fazla iç-grup yanlılığı sergilediğini bulmuştur. Zarate, Garcia, Garza ve Hitlan (2004) ise gerçekçi ve kültürel tehdit algısının etkisini bir arada test etmişlerdir. Araştırmada deneye katılanlar, kişilerarası ilişkiler veya iş/meslekle ilgili kişilik özellikleri bakımından dış-grubun, iç gruba ne kadar benzediğini veya farklılaştığını değerlendirmişlerdir. Kişilerarası ilişkilerle ilgili kişilik özelliklerinin kullanıldığı koşulda, gruplar arası farklılık değerlendirmesi yapanlar (kültürel tehdit) dış gruba karşı olumsuz tutum sergilerken, iş/meslekle ilgili kişilik özelliklerinin kullanıldığı koşulda gruplar arası benzerlik değerlendirmesi yapan-

lar (gerçekçi/ekonomik tehdit) olumsuz tutum sergilemiştir.

Birleştirilmiş Tehdit Algısı Kuramı (Stephan ve Stephan, 2010) olumsuz kalıpyargıları da tehdit tanımı içerisine almıştır. Olumsuz kalıpyargılar dış-gruba karşı korku gibi olumsuz duygulara sebep olmakta ve olumsuz tutum ve davranışlara yol açmaktadır. Velasco, Verkuyten, Weesie ve Poppe (2008), Hollandalıların ülkelerinde yaşayan Müslümanlarla kurdukları temas azaldıkça, Müslümanlara yönelik olumsuz kalıpyargılara (ör. akılsız, kendini beğenmiş, saldırgan, aç gözlü) daha fazla inandıklarını bulmuşlardır. Bu kalıpyargılarla ilişkili olarak da Müslümanlara karşı olumsuz hislerinin arttığı görülmüştür.

Ek olarak, Rick ve arkadaşları (2006) grubun özsaygısına yönelik olan tehditten söz etmişlerdir. Branscombe, Ellemers, Spears ve Doosje’e (1999) göre bir grubun öz değeri bir başka grup tarafından ayrımcılık veya değersizleştirme yoluyla tehdit edildiğinde grubun özsaygısına yönelik tehdit ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak Rick ve arkadaşları (2006) bahsedilen her bir tehdit çeşidinin gruplar arası tutum ve davranışların anlaşılmasında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Tutarlı olarak Hollanda’daki bir çalışmada Verkuyten (2009) ulusal grupla kurulan özdeşim arttıkça ulusa yönelik kültürel ve gerçekçi/ekonomik tehdit algısının yükseldiğini ve buna bağlı olarak da ülkedeki göçmenlere karşı olumsuz tutumların yükseldiğini bulmuştur.

Görüldüğü gibi gruplar arası tehdit ve çatışma algısı değişik biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. İçinde bulunulan sosyal, politik, kültürel ve ekonomik ortama bağlı olarak, grupların diğer grup veya gruplardan gerçekçi tehdit, kültürel tehdit, özsaygıya yönelik tehdit veya olumsuz kalıpyargıların yol açtığı tehdit algılamaları mümkün görünmektedir. Bunun sonucunda da gruplar arası olumsuz tutum ve davranışlar ortaya çıkmaktadır (Brown, 2010). Bu çalışmada Türk kimliği içeriklerinin tanımlanması kapsamında, Türk iç grubuna karşı diğer grup veya gruplardan algılanan tehdit ve/veya çatışma algısı biçimleri de tanımlanmaya çalışılacaktır. Aşağıda öncelikli olarak, kısaca, Türkiye ortamı hakkında bilgi verilmektedir.

Türkiye’de Ulusal Kimlik

Türkiye Cumhuriyeti’nde Kürtler, Lazlar, Çerkezler gibi farklı etnik gruplar yaşamaktadır. Türk kimliğinin resmi temsilleri vatandaşlık, toprak (yer) ve kültür temelli kavramları içermiştir ve bu kimliğin gücüne ve sürekliliğine vurgu yapmıştır (Bora, 2003). Türk kimliğinin daha milliyetçi yapılandırılışı ise kültür, dil ve dinle olan ilişkilere önem vermiştir (Bora, 2003). Türkiye’de ulusal kimliğin Atatürk ilkeleri doğrultusunda yapılandırılışı vatandaşlık ve toprak temelli ta-

nımlara vurgu yapmıştır ve ülkenin bağımsız bir duruşa sahip olması gerekliliğini ön plana çıkarmıştır (Bora, 2003).

Türkiye küreselleşme ve Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinde kültürel, ekonomik ve politik dönüşümler yaşamıştır. Bu sürecin Türkiye üzerinde olan olumlu ve olumsuz etkilerinden söz etmek mümkün görünmektedir. Bir taraftan demokratikleşme daha önemli bir mesele haline gelmiştir (Kancı, 2009). Diğer taraftan ulus devleti korumaya dönük endişeler paralelinde tehdit algısı artmış ve milliyetçilik yükselişe geçmiştir. Bu dönemde diğer ülkelerin Türkiye'yi sevmediği, bölmeye çalıştığı gibi söylemler ortaya çıkmıştır. Amerika'nın Irak'ı işgal ettiği ortamda Müslümanların "tehlikeli diğerleri" olarak sunulmasını, Türkiye'de Batı karşıtı görüşlerin artması ile ilişkilendirenler olmuştur (Kancı, 2009).

Bu görüşlerle tutarlı olarak, "Türkiye'de Milliyetçilik" (2006) araştırması raporunda katılımcıların %52'sinin "AB'nin Türkiye'yi bölmek istediğine inandığı", %37'sinin "AB üyeliği için dinden vazgeçilmesi gerektiğini düşündüğü" ve en büyük tehdit olarak Amerika'nın görüldüğü belirtilmiştir. Aynı araştırmada katılımcıların %55'inin Türkiye'de milliyetçiliğin yükseldiğini düşündüğü bulunmuştur. "Türkiye'de ve Dünya'da Milliyetçilik" (2013) araştırması raporunda ise Türkiyeli katılımcılar arasında ulusal aidiyet duygusunun yüksek olduğu (%87 çok yakın veya yakın hissediyor) ve Avrupa'ya kendini yakın hissedenlerin az sayıda (%8) bulunduğu belirtilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Belirtildiği gibi ulusal kimliğin içerikleri zamana ve mekâna göre değişim göstermektedir. Bununla birlikte geçmiş çalışmalarda araştırmacılar genellikle niceliksel yöntemlerden faydalanmış, ve katılımcılar önceden belirlenmiş ulusal kimlik içeriği boyutları üzerinde düşünmek durumunda kalmıştır (Pehrson ve ark., 2009). Aynı zamanda bu çalışmalar gruplar arası tutum ve davranışların anlaşılması kapsamında ulusal kimlik içeriklerini genellikle bir veya bir kaç yönüyle ele almış, yukarıda sözü edilen içerikleri bir arada incelememişlerdir. Bu çalışmanın amacı niteliksel yöntemlerden faydalanarak geçmiş çalışmalarda ele alınan ulusal kimlik içeriklerinin farklı yönlerini Türk ulusal kimliği bağlamında yeniden ele almak ve bireysel düzeyde ulusal kimlik içeriklerinin tanımlanmasına yönelik betimleyici bir çerçeveye sunmaktır. Diğer bir deyişle, bu çalışma geçmiş çalışmalarda ele alınan ulusal kimlik içerikleri boyutlarını Türk ulusal kimliği bağlamında yeniden incelemeyi ve Türk kimliğine ve ulusal kimliğe özgü olası yeni örüntüleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Aynı zamanda geçmiş çalışmalarda birbirinden kopuk olarak ele alınan farklı

ulusal kimlik içerikleri boyutlarının bir arada ele alınması hedeflenmiştir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmaya 18-24 yaş aralığında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, 64 üniversite öğrencisi (21 kadın, 43 erkek) katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.25'dir ($S = 1.36$). Heterojen bir örneklem grubu oluşturmak amacıyla maksimum çeşitlilik tekniği kullanılmış ve Ankara'daki üç farklı üniversitenin, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi, farklı bölümlerinden veri toplanmıştır. Katılımcıların 37'si Ankara, İstanbul, İzmir dışındaki illerden birinde doğduklarını, 34'ü ise ailelerinin bu üç ilden birinde yaşamadığını belirtmiştir. 6 katılımcı ailelerinin köy veya kasabada yaşadığını belirtmiştir.

Katılımcılar 7'li ölçek üzerinde (1: *Hiç katılmıyorum*; 7: *Tamamen katılıyorum*) belirli gruplarla özdeşim kurma düzeylerini belirtmişlerdir. "Kendimi Türk olarak görüyorum" maddesine katılımcıların %48.4'ü "Tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir. Bu maddeden katılımcıların diğer %42.8'i 4-6 arası puan almıştır. Katılımcıların %6.3'ü bu maddeye "Hiç katılmıyorum" cevabını vermiştir. Katılımcıların %70.3'ü "Kendimi Kürt olarak görüyorum" maddesine "Hiç katılmıyorum" cevabını vermiştir. Bu maddeden alınan en yüksek puan 4 (kararsızım) olmuştur ve katılımcıların %9.4'ü bu puanı işaretlemiştir. Katılımcıların %54.7'si belirli oranda (%50'si 5 ve 6 işaretlemiştir) dindar olduklarını belirtmiştir.

Uygulama sınıf ortamında yapılmıştır. Katılımcılara çalışmanın Türkiye'de ulusal kimliğin nasıl algılandığı konusunu araştırdığı ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Katılımcılar, soruların açık uçlu olduğu ve cevaplanmanın ortalama 50 dakika sürdüğü konusunda bilgilendirilmiştir. Çalışmanın verisi 2010 yılı sonunda toplanmıştır.

Ölçüm Araçları

Çalışmada katılımcılara 8 açık uçlu soru sorulmuştur: (1) Türk kimliği hakkında neler düşünüyorsunuz? (2) Türk kimliğinin özellikleri nelerdir? (3) Türk kimliğine ait olmak ne demektir? Kimler Türk kimliğine ait olabilir? (4) Türk kimliğine yönelik herhangi bir tehdit var mıdır? (5) Türk kimliğinin farklı kimliklerle olan ilişkisi hakkında neler düşünüyorsunuz? (6) Türkiye'nin uluslararası ilişkileri bağlamında Türk kimliğinin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? (7) Yaşadığımız ülke hakkında neler düşünüyorsunuz? (8) Türk kimliğine mensup olmanın bireyler için faydaları nelerdir? Bütün soruların sonunda "lütfen açıklayınız" ifadesi yer almıştır. En son bölümde demografik bilgiler alınmıştır.

Veri Analizi

Çalışmada Türk kimliğine ilişkin niteliksel veride anlam ve içerik örüntülerini tanımlamak için tematik analiz kullanılmıştır (Hayes, 2010). Bu analiz daha önceden tanımlanmış örüntüleri ortaya koymakla birlikte (tümdengelim), aynı zamanda yeni örüntülerin keşfedilmesine (tümevarım) olanak sağlamaktadır. Tematik analiz tümdengelim metodu yoluyla var olan kuramsal yaklaşımların farklı ortamlarda test edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu durumda belirli varsayımlardan yola çıkılarak niteliksel veri toplanması söz konusu olmaktadır (Hayes, 2010). Örneğin, bu çalışmada geçmiş çalışmalarda ortaya konulan ulusal kimlik yaklaşımlarından hareketle açık-uçlu sorular belirlenmiştir.

Tematik analizin amacı niteliksel veride bulunan, araştırmanın amacına uygun, olası farklı temaları ortaya çıkarmaktır. Niteliksel veri içerisinde bu temalar açık olarak, gözle görülür bir şekilde belirtilmiş olduğu gibi, ima edilmiş de olabilmektedir. Aynı zamanda, aynı temalar farklı kişiler tarafından farklı biçimlerde ifade edilebilmektedir. Araştırmacıya düşen ifadelerin altında yatan anlam örüntülerini yakalayabilmek ve bunları araştırmanın amacına uygun temalar halinde sunabilmektir. Farklı temaların veride görülme sıklığı gibi, grupların temasıklığına göre karşılaştırılması gibi, niceliksel sonuçlara varmaya çalışmak tematik analizin amaçları arasında yer almamaktadır (Hayes, 2010). Bu bağlamda bu çalışmada niceliksel veriden ziyade Türk kimliğinin tanımlanmasına yönelik farklı anlam örüntülerinin (temaların) ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Bu bilgiler ışığında çalışmada tematik analiz sürecinde öncelikli olarak cevaplar birinci araştırmacı tarafından incelenmiş ve her bir katılımcının cevapları tek tek okunmuştur. Daha sonra veri bilgisayar ortamına araştırmacı tarafından aktarılmıştır ve tekrar ve tekrar okunmuştur. Bu süreçte aynı anlama gelen ifadeler bir araya getirilmiştir. Önce alt temalar daha sonra ana temalar tanımlanmıştır. Alt temalarda yer alan ifadeler aynı anlama geldiklerinden ve ilgili temayı temsil ettiklerinden emin olmak için bir arada tekrar okunmuştur. Bu işlem sürecinde bazı ifadelerin yeri değiştirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Türk Kimliğinin Sınırlarına İlişkin Tanımlar (Kimler Türk iç-grubuna ait olabilir?) dâhilinde 9 alt tema tanımlanmıştır. *Türk Kimliğine Sahip Olmanın Motivasyon Kaynakları* 8 alt tema içermiştir. *Türk İç Grubunun Diğerleriyle İlişkileri ve Tehdit Algısı* 5 alt tema içermiştir. Aynı zamanda *Türk Kimliğine İlişkin Kalıpyargular* tanımlanmıştır. Analiz sonuçları örnek ifadelerle birlikte Tablo 1’de verilmektedir.

Bu çalışma bireylerin genelde ulusal kimlik özelde ise Türk kimliği içeriklerini tanımlama biçimlerini ince-

lemiştir. Çalışmanın bulgularına göre bireylerin ulusal kimlikle ve Türk kimliğiyle olan ilişkisini, *Türk Kimliğinin Sınırlarına İlişkin Tanımlar*, *Türk Kimliğine Sahip Olmanın Motivasyon Kaynakları*, *Türk İç Grubunun Diğerleriyle İlişkileri ve Tehdit Algısı* ve *Türk Kimliğine İlişkin Kalıpyargular* bakımından ele almak mümkün görünmektedir. Daha önceki araştırmacılar ulusal kimlik içeriklerinin, ulusal iç-grubun sınırlarının, ulusal iç-gruba ait olmanın anlamlarının (veya motivasyon kaynaklarının) ve ulusal iç-grubun diğerleriyle ilişkilerinin, farklı kurgulanma biçimlerini yansıttığını iddia etmişlerdir (Hopkins, 2001).

Türk Kimliğinin Sınırlarına İlişkin Tanımlar ile ilgili bulguları incelediğimizde, katılımcıların, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanların, Türk kültürüne sahip olanların, Türk hissetmek isteyen herkesin, Türkiye’de yaşayanların, Türkiye’ye katkı sağlayanların, Türkçe konuşanların, Atatürk ilke ve inkılaplarına uyanların, Müslüman olanların ve Türk aileden gelenlerin Türk kimliğine sahip olabileceğini iddia ettikleri görülmüştür. Geçmiş çalışmalar genellikle ülkenin vatandaşı olmak, ülkede çoğunlukla konuşulan dili konuşmak, devlete ait kurum, kanun ve tüzüklere saygı duymak, ülkeye ait hissetmek, ülkede doğmuş olmak, ülkede uzunca bir süre yaşamış olmak ve ülkede geçerli olan dine mensup olmak gibi kıstaslar öne sürmüşlerdir (Lödén, 2008). Bu kıstaslardan ilk dördü kapsayıcı tanımı temsil ederken diğer üçü dışlayıcı tanımı temsil etmiştir.

Daha önce bahsedildiği gibi, aslında, ulusal kimliğin sınırlarını tanımlama biçimleri, vatandaşlık, kültür ve etnik köken temelinde, üç ayrı yaklaşım olarak ele alınmaktadır. Her ne kadar bazı çalışmalar etnik ve kültürel temelli tanımları bir arada ele alsalar da (ör. Jones ve Smith, 2001), niteliksel bir yaklaşım benimseyen bu çalışmada üç boyutun ayrı ayrı değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Buna paralel olarak, bu çalışmada katılımcıların bu üç yaklaşıma karşılık gelebilecek kıstaslar ileri sürdükleri iddia edilebilir. Türk aileden gelmekle ve Müslüman olmakla ilgili iki kıstas, aynı kökenden gelenleri ve kan bağıyla bağlı olanları kapsadığı için, etnik yaklaşıma dâhil edilebilir. Diğer taraftan, Türk kültürüne sahip olmakla, Atatürk ilke ve inkılaplarına uymakla, Türkçe konuşmakla ve Türkiye’ye katkı sağlamakla ilgili dört kıstas kültürel yaklaşıma dâhil görülebilir. Ülkede yaşamakla, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmakla ve Türk hissetmek isteyen herkesle ilgili üç kıstasın ise vatandaşlık yaklaşımını temsil ettiği iddia edilebilir.

Bu kıstaslardan etnik yaklaşımla ilgili olanların en dışlayıcı, kültürel yaklaşımla ilgili olanların görece daha az dışlayıcı, vatandaşlık yaklaşımıyla ilgili olanların ise en az dışlayıcı oldukları ileri sürülebilir. Etnik yaklaşımla ilişkili görülebilecek “Türk aileden gelenler” ve “Müslüman olanlar” gönüllülük temelinde bireylerin ulaşabileceği, yerine getirebileceği şartlar öne sürmemektedir.

Tablo 1. Türk Kimliği İçerikleri

Temalar	Örnek
Sınırlara İlişkin Tanımlar	
Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar	<i>Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes Türk'tür</i>
Türk kültürüne sahip olanlar	<i>Kürt, Laz, Çerkez herkes Türk'tür çünkü hepsi aynı toprak parçası üzerinde aynı kültür öğelerini ve zihin yapısını sahiplenirler</i>
Türk hissetmek isteyen herkes	<i>Türk hissetmek isteyen herkes Türk kimliğine sahip olabilir</i>
Türkiye'de yaşayanlar	<i>Türkiye'de yaşayan herkes Türk kimliğine sahiptir</i>
Türkiye'ye katkı sağlayanlar	<i>Etnik kökeni ne olursa olsun Türkiye için yararlı bir şey yapan herkes Türk olabilir</i>
Türkçe konuşanlar	<i>Türkçe konuşanlar Türk kimliğine sahip olabilir</i>
Atatürk ilke ve inkılaplarına uyanlar	<i>Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda davranmaya çalışan herkes Türk kimliğine sahip olabilir</i>
Müslüman olanlar	<i>Türkler Müslüman insanlardır</i>
Türk aileden gelenler	<i>Türk ailesi olanlar Türk kimliğine sahip olabilir</i>
Motivasyon Kaynakları	
Türk Kimliğinin İdealleştirilmesi	<i>Türk kimliği dünyadaki en güzel kimliklerden bir tanesidir</i>
Türk Kimliğinin Ayırt Ediciliği	<i>Türk kimliği Türkleri diğerlerinden ayıran ve farklı kılan bir kimliktir</i>
Türk Kimliğinin Birlik ve Bütünleştiriciliği	<i>Türk kimliği toplumda birlik, beraberlik ve dayanışma sağlar</i>
Türk Kimliğinin Sürekliliği	<i>Türk kimliğinin geçmişi ve bugünü olduğu gibi geleceği de olacaktır</i>
Türk Kimliğinin Bağımsızlığı	<i>Türkiye Cumhuriyeti bağımsız olduğundan bu yana Türk kimliği bağımsızlığın ifadesidir</i>
Türk Kimliğinin Gücü	<i>Bence Türk kimliği dünyayı yönetecek güce sahip olmayı ifade eder</i>
Türk Kimliğinin Negatif Özellikleri	<i>Maalesef Türk kimliğine sahip olmak bugünlerde cazip değil</i>
Türk Kimliğinin Anlamsızlığı	<i>Benim için Türk kimliğine sahip olmak hiçbir anlam ifade etmiyor</i>
Diğerleriyle İlişkiler/Tehdit Algısı	
Doğulu Ülkelerle Algılanan Pozitif İlişki	<i>Az gelişmiş Doğulu ülkeler Türk kimliğine sahip olanları severler ve örnek almak isterler</i>
Batılılardan Algılanan Gerçekçi Tehdit	<i>Gelişmiş batılı ülkeler Türkiye'yi sömürge yapmak ve Türkiye'nin kaynaklarını kullanmak istemektedir</i>
Batılılardan Algılanan Kültürel Tehdit	<i>Avrupalıların kendi kültürlerini, gelenek ve törelerini bize dayatmaya çalıştıkları çok aşikâr</i>
Batılardan Algılanan Özsayıya Yönelik Tehdit	<i>Türk kimliği Batıda her zaman dezavantajlı olmuştur</i>
Kürt ve Türk Gruplarının Çatışmalı İlişkisi	<i>Kürdü, Lazı hepimizin Türk kimliğine sahip olduğunu unuttuk ve kendi kendimizi bölmeye başladık</i>
Kalpyargılar	
Olumlu Kalpyargılar	
Yetkinlik Kalpyargıları	<i>çalışkan, cesur, zeki, akıllı, çevik, savaşçı, başarılı, üretken, azimli, kurnaz</i>
Sevecenlik Kalpyargıları	<i>misafirperver, aile bağları kuvvetli, sıcak, hoşgörülü, yardımsever, temiz, samimi, güvenilir, milliyetçi, muhafazakâr, ahlaklı, barışçıl, geleneklerine bağlı, insancıl, özgürlüğüne düşkün, vatansever, duygusal, sözünde duran, iyimser, dayanışmacı, komşuluğa önem veren, ırkçı olmayan, birlik ve beraberliğe değer veren, büyüklerini sayan küçüklerini seven, değişime açık, damak tadına düşkün</i>
Olumsuz Kalpyargılar	
Yetkinlik Kalpyargıları	<i>eğitimsiz, tembel</i>
Sevecenlik Kalpyargıları	<i>kaba, yobaz, görgüsüz, duyarsız, küstah, fanatik, bağımlı, geleneklerine çok düşkün, hemen parlayan, bencil, dağmık, kadın düşmanı, yönlendirilmeye açık, baskacı, hazcı, hoşgörüsüz, etik olmayan, paranoyak</i>

Başka bir deyişle, bu iki kıstas ulusal aidiyeti şarta bağlarken bireysel seçime ve kontrole en az yer bırakmaktadır.

Kültürel yaklaşımla ilişkili görülebilecek “Türk kültürüne sahip olanlar”, “Türkiye’ye katkı sağlayanlar”, “Atatürk ilke ve inkılaplarına uyanlar” ve “Türkçe konuşanlar” ise görece ulaşılabilir olan şartlar öne sürmekle birlikte dışlayıcı görülebilirler. Bir kültüre sahip olmak, ait hissetmek ve o kültüre özgü davranışlar geliştirmek genellikle insanların o kültür içerisinde yetişmesiyle veya çok uzun zaman geçirmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu görüşe paralel olarak geçmiş çalışmalar “ülkede uzunca bir süre yaşamış olmak” kıstasını etnik/kültürel (dışlayıcı) tanıma dâhil etmişlerdir (Jones ve Smith, 2001). Batılı ülkelerde yürütülen bu çalışmalarda göçmenlerin göç ettikleri ülkede geçirdikleri süre onların ilgili ülkenin kültürünü benimsemesiyle ilişkili görülmüştür (Lödén, 2008).

Vatandaşlık yaklaşımı ile ilişkili görülebilecek “Türkiye’de yaşayanlar”, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar” ve “Türk hissetmek isteyen herkes” ise gönüllülük temelinde görece ulaşılabilirliği yüksek olan şartlar öne sürmektedir. Bu görüşe göre ana dili, dini, kültürü ne olursa olsun Türkiye’de yaşayan ve/veya Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve/veya Türk hissetmek isteyen herkes Türk kimliğine sahip olabilir. Batılı ülkelerde yürütülen çalışmalarda vatandaşlık yaklaşımına dâhil edilen benzer kıstaslar, göçmenlere yönelik kapsayıcı tutumlarla ilişkili bulunmuştur (Jones ve Smith, 2001).

Çalışmada Türk kimliğinin içerikleri, aynı zamanda, *Türk Kimliğine Sahip Olmanın Motivasyon Kaynakları* bakımından tanımlanmıştır. Daha önce açıklandığı gibi araştırmacılar evrensel olarak insanların özsaygı duyma, ayırt edilme, ait olma, süreklilik hissetme ve etkili olma ihtiyacı duyduklarını ve sosyal kimliklerin bu ihtiyaçların doyurulmasında önemli rol oynadığını iddia etmişlerdir (Vignoles, 2011). Katılımcılar Türk kimliğine sahip olmaya, ideal ve yüce olmak (özsaygı duyma ihtiyacı), farklı olmak (ayırt edilme ihtiyacı), birlik ve bütünlük içinde olmak (ait olma ihtiyacı), sürekli olmak (süreklilik hissetme ihtiyacı) ve bağımsız ve güçlü olmak (etkili olma ihtiyacı) gibi anlamlar yüklemişlerdir. Aynı zamanda Türk kimliğine sahip olmaya bazı olumsuz anlamlar yüklenmiştir. Bazı katılımcılar ise Türk kimliğine sahip olmanın bir anlamı olmadığını ve bu kimliğin diğer kimliklerden ayırt edici hiçbir özelliğinin bulunmadığını iddia etmişlerdir.

Bireylerin özsaygı ihtiyaçları katılımcılar tarafından *Türk Kimliğinin İdealleştirilmesi* (“Türk kimliği dünya üzerindeki en güzel kimliklerden birisidir”) ile ifade edilmiştir. Sosyal kimlik yaklaşımına göre olumlu benlik algısına sahip olmak ve özsaygılarını korumak için bireyler iç-gruplarını diğer gruplardan üstün

görme eğilimindedirler (Tajfel ve Turner, 1986). Sosyal kimliklerin yapılandırılmasında rol oynayan diğer önemli bir motivasyon kaynağı ayırt edilmedir. *Türk Kimliğinin Ayırt Ediciliği* ile katılımcılar Türk kimliğinin Türkleri diğerlerinden ayıran ve farklı kılan bir kimlik olduğunu belirtmişlerdir. Optimal Ayırışma Kuramına göre, insanlar diğerlerinden ayırt edilme imkânı sağlayan gruplarla özdeşim kurmaya çalışmaktadırlar (Brewer, 1991). Tutarlı olarak bazı katılımcılar ulusal iç-gruplarının kendilerini diğerlerinden ayırttığını ifade etmişlerdir.

Bireylerin aitlik ihtiyacı katılımcılar tarafından *Türk Kimliğinin Birlik ve Bütünlüştürücülüğü* (“Türk kimliği toplumda birlik, beraberlik ve dayanışma sağlar”) ile ifade edilmiştir. Türk kimliğinin birlik ve bütünlük sağladığını düşünenler bu kimliğe daha fazla aitlik duyabilir. Araştırmacılar grubu bir bütün olarak algılamayla, gruba ait hissetme arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermişlerdir (Yzerbyt, Castano, Leyens ve Paladino, 2000). Bireylerin süreklilik ihtiyacı *Türk Kimliğinin Sürekliliği* (“Türk kimliğinin geçmişi ve bugünü olduğu gibi geleceği de olacaktır”) ile ifade bulmuştur ve bunun onlara zaman ve mekânda aşkın olma hissi sağladığı düşünülebilir. Tutarlı olarak araştırmacılar ulusal kimliklerin bireyler için süreklilik hissi sağlamadaki rolüne vurgu yapmışlardır (Reicher ve Hopkins, 2001).

Bireylerin etkililik ihtiyacı ise *Türk Kimliğinin Bağımsızlığa* (“Türk kimliği Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri bağımsızlığımızın sembolüdür”) ve *Türk Kimliğinin Gücüne* (“bence Türk kimliği dünyayı yönetme gücüne sahip olmayı ifade eder”) vurgu yapan ifadelerle ilişkilendirilebilir. Diğer bir ifadeyle, bireylerin Türk kimliğine sahip olmaya atfettikleri bu anlamların onlara yetkin olma, kontrol etme ve güçlü olma hissi sağladığı iddia edilebilir. Geçmiş çalışmalarda bazı araştırmacılar da Britanyalı kimliğinin kurgulanmasında güç ve kontrol isteğinin öne çıktığını belirtmişlerdir (Cinnirella, 1996).

Türk Kimliğinin Negatif Özellikleri (“Maalesef Türk kimliğine sahip olmak bugünlerde cazip değil”) ile katılımcıların Türk kimliğine sahip olmanın olumsuz yanlarına vurgu yaptığı görülmektedir. Burada da bireylerin özsaygı ihtiyacının devreye girdiği iddia edilebilir. Ancak farklı olarak burada Türk kimliğine sahip olmanın bazı katılımcılar için özsaygı düşürücü etkiye sahip olduğu ve katılımcıların bu durumdan duydukları rahatsızlığı dile getirdikleri düşünülebilir. Sosyal kimlik yaklaşımına göre, gruplar arası ilişkiler aslında, statüsü görece yüksek olan ve statüsü görece düşük olan gruplar arasında meydana gelmektedir. Statüsü görece düşük olan grubun üyeleri, özsaygı ihtiyaçlarının karşılanması bağlamında dezavantajlı konuma düşmektedirler ve özsaygılarını artırmak için çeşitli çözüm yolları üretmektedirler (Tajfel ve Turner, 1986). Bu çerçevede, özellikler

kendilerine daha yüksek statülü Avrupa kimliğini referans alan bazı üniversite öğrencilerinin (Hortaçsu ve Cem-Ersoy, 2005), Türk kimliğinin görece düşük statüsünden rahatsızlık duydukları ve bu kimlik hakkında görece olumsuz beyanlarda bulunarak özsaygılarını korumaya çalıştıkları iddia edilebilir.

Türk Kimliğinin Anlamsızlığı (“Benim için Türk kimliğine sahip olmak hiçbir anlam ifade etmiyor”) ile bazı katılımcıların bir ulusal kimlik olarak Türk kimliğine ilgi duymadıkları ve bu kimliğe sahip olmaya önem vermedikleri görülmektedir. Türk kimliğinin diğer kimliklerden farkı bulunmadığını ve bu kimliğe sahip olmanın herhangi bir anlamı olmadığını belirten üniversite öğrencileri, kendilerini ulusal bir kimlikle tanımlamak yerine dünya vatandaşlığı ile tanımlıyor olabilirler. Geçmiş çalışmalar tarafından ulusla bağı görece zayıf olan bireylerin uluslararası ruha sahip olabileceği iddia edilmiştir (Karasawa 2002). Niteliksel bir çalışmada Fenton (2007) ise bazı İngiliz genç yetişkinlerin ulusal kimliğe ilgi duymadıklarını, ulusal sembollerden nefret etdiklerini ve ulusun varlığını reddetdiklerini belirtmiştir.

Özetleyecek olursak, katılımcıların sosyal kimlik motivasyonları temelinde Türk kimliğine sahip olmaya anlamlar yükledikleri ileri sürülebilir. Katılımcıların dile getirdikleri motivasyon kaynakları aynı zamanda, Türkiye ortamında tartışılan Türk kimliğine ilişkin temsillerle tutarlı görünmektedir. Bu motivasyon kaynaklarının içeriklerinin Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana ulus devlet yaratma sürecinde vurgulanan idealleri, beklentileri ve amaçları yansıttığı iddia edilebilir (Bora, 2003). Türkiye’de, özellikle diğer gruplarla algılanan olumsuz ilişkiler bağlamında olmakla birlikte, ulusal gücün, farkındalığın, birlik ve dayanışmanın önemine sıklıkla vurgu yapılmıştır (Kancı, 2009). Türk kimliğinin resmi olarak yapılandırılışında ise bu kimliğin bağımsızlığı, gücü, ezeli ve ebedi varlığı dile getirilmiştir (Bora 2003). Özellikle küreselleşmenin de etkisiyle diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de ulus devletin korunmasına yönelik olarak bu tarz söylemlerde artış gözlenmiştir (Kancı, 2009).

Çalışmada *Türk İç Grubunun Diğerleriyle İlişkileri ve Tehdit Algısı* bağlamında; Doğulu Ülkelerle Algılanan Pozitif İlişki, Batılılardan Algılanan Gerçekçi Tehdit, Batılılardan Algılanan Kültürel Tehdit, Batılılardan Algılanan Özsaygıya Yönelik Tehdit ve Kürt ve Türklerin Çatışmalı İlişkisi temaları ortaya çıkmıştır. Smith’e (2001) göre, ulusal kimlik kurguları, ulusların, özerklik, birlik, bütünlük ve kimlik geliştirme gibi tasarımları üzerinde, dış-gruplardan algılanan olumlu veya olumsuz etkileri yansıtır. Ulusal çıkarlar söz konusu olduğunda dış-gruplar destekleyici, zarar verici veya ilgisiz gibi pozisyonlarda algılanabilmektedir (Reicher ve Hopkins, 2001). Buna göre, katılımcılar tarafından, genel anlamda, Doğulu ülkelerin Türkiye’nin birlik, bütünlük, özerk-

lik gibi tasarımları üzerindeki etkisinin olumlu, Batılı ülkelerininkinin ise olumsuz algılandığı öne sürülebilir. Doğulu ülkelerin ulusal çıkarlar bakımından daha destekleyici, Batılı ülkelerin ise daha zarar verici algılandığı da ileri sürülebilir.

İç-grupla kurulan özdeşim arttıkça ilgili dış-gruplar daha tehditkâr algılanmaktadır (Rick ve ark., 2006). Kişiler benlik tanımlamalarında iç-gruba önem verdikçe, grubun varlığını korumaya daha fazla önem vermekte ve dış-grubun olası zararlı etkilerine karşı daha hassas ve duyarlı hale gelmektedirler. Katılımcılar tarafından Batılı ülkelerin, Türkiye’nin topraklarında gözü olduğu ve Türkiye’yi bölmeye çalıştığı (Gerçekçi Tehdit), Türk kültürünün yerine kendi kültürlerini Türk milletine dayatmaya çalıştıkları (Kültürel Tehdit) ve Türk kimliğini ve insanını küçümsedikleri (Öz Saygıya Yönelik Tehdit) ileri sürülmüştür.

Gerçekçi Tehdit Algısı ile ilgili ifadelerin Türkiye tarihi boyunca Batılı ülkelerin Türk devletinin varlığını ve bütünlüğünü tehdit ettiği yönündeki algıyla örtüştüğü görülmektedir (Hortaçsu ve Cem-Ersoy, 2005; İnaç, 2004). Özellikle küreselleşme sürecinde ulus devletin korunmasına yönelik endişeler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yükselmiştir. Bu bağlamda diğer ülkelerin güçlü bir Türkiye istemediklerine, Türkiye’nin jeopolitik konumunu kıskandıklarına ve ülkeyi bölmeye çalıştıklarına dair açıklamalar yapılmış, birlik ve bütünlük mesajları verilmiştir (Kancı, 2009).

Kültürel Tehdit Algısı ile ilgili ifadeler Batılı ülkelerin Türkiye için referans kaynağı olmasıyla ilişkilendirilebilir. Türkiye’nin Avrupalılaştırma çabaları paralelinde Batılı ülkeler örnek alınarak gelişme ve ilerleme sağlanmaya çalışılmıştır. Avrupa Birliğine dâhil olma çabaları eşliğinde Türkiye, daha yüksek statülü Batılı ülkeler tarafından kabul görmek için vasıflarını geliştirmeye çalışmıştır (Hortaçsu ve Cem-Ersoy, 2005). *Öz Saygıya Yönelik Tehdit* ifadeleri ile tutarlı olarak, Türkiye’nin gelişimi ve ilerlemesi için Batılı ülkelere ihtiyaç duyması, kendini bir ülke olarak yetersiz bulmasıyla ilişkilendirilmiştir. Bu durumun toplumda Batılılar tarafından küçümsenme duygusuna yol açtığı iddia edilmiştir (İnaç, 2004). Türkiye, aynı zamanda, 50 yıldan daha fazla bir süredir AB’ye kabul alamayan tek ülke olmuştur (Hortaçsu ve Cem-Ersoy, 2005). Bu bağlamda katılımcıların Batılı ülkelerin Türk kimliğini hor gördüklerini, küçümsediklerini ve bu kimliğe karşı önyargılı olduklarını düşünmeleri ve özsaygıya yönelik tehdit algılamaları şaşırtıcı görünmemektedir.

Kürt ve Türk Gruplarının Çatışmalı İlişkisi de Türkiye ortamını yansıtmaktadır. Ülkede “Kürt meselesi” genellikle terörist örgüt olarak kabul edilen ve devletle çatışma halinde olan PKK kapsamında tartışılmıştır (Dixon ve Ergin, 2010). Bu bulgular, Wenzel, Mummendey, Weber ve Waldzus (2003) tarafından öne sürülen kuram-

sal çerçevede de değerlendirilebilir. Araştırmacılar gruplar arası tutum ve davranışların anlaşılması için alt ve üst grup ilişkilerine özellikle vurgu yapmışlardır (Mummen-dey ve Wenzel, 1999; Wenzel ve ark., 2003). İç ve dış gruba ilişkin tutum ve davranışların, üst kimliğin norm ve değerlerine göre belirlendiği, bu norm ve değerlere uymadığı düşünülen grubun olumsuz algılandığı ileri sürülmüştür. Aynı zamanda, kişilerin kendi iç-gruplarının norm ve değerlerini, üst kimliğin norm ve değerleri olarak yansıtmaya eğiliminde oldukları iddia edilmiştir. Böylece, dış-grup, özellikle bazı koşullar altında, üst kimliğin norm ve değerleriyle uyumsuz görülebilmektedir. Bu çerçevede, Türkler ve Kürtler arasında ulusal kimliğin norm ve değerleri hakkında bir çatışma algılandığı iddia edilebilir. Katılımcıların çoğunlukla Türk kimliğiyle özdeşim kurdukları göz önüne alındığında (“Kendimi Türk olarak görüyorum” maddesine katılımcıların %48.4’ü 7 puan, %42.8’i ise 4-6 arası puan vermiştir), Türk ulusal kimliğinin norm ve değerleri bağlamında gruplar arası çatışma algılandığı öne sürülebilir.

Son olarak, tematik analiz sonuçları Türk kimliğine sahip olmayla ilişkilendirilen kalıpyargılar hakkında veri sağlamıştır. Çalışmada bu konu hakkında doğrudan bir soru sorulmadığı halde, katılımcılar Türk iç-grubu üyelerine bazı özellikler (sıfatlar) atfetmişlerdir. Bu durum, nitel veri analizinin (Hayes, 2010) ve aslında kalıpyargıların doğasıyla tutarlı görünmektedir (Tajfel, 1981). Gruplar arası ortamda kalıpyargılar çoğunlukla otomatik olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal kimlik yaklaşımına göre, kalıpyargıların önemli bir işlevi, iç-grubun diğer gruplardan (pozitif) ayrışmasına olanak sağlamalarıdır (Tajfel, 1981). Bununla birlikte, iç-gruba ve dış-gruba yönelik kalıpyargılar olumlu ve/veya olumsuz olabilmektedir. Özellikle, iç-grubun diğer gruplardan farkını koruma güdüsüyle (ayırt edilme ihtiyacı), iç-grup üyelerinin kendi grupları hakkında olumsuz kalıpyargılara sahip olabileceği gösterilmiştir (Mlicki ve Ellemers, 1996). Araştırmada, Polonyalı katılımcılardan Polonyalılara özgü olan kişilik özelliklerini belirtmeleri istenmiştir. Belirtilen özellikler (örn., kaba, geçimsiz, dağınık) aynı katılımcılar tarafından olumlu mu olumsuz mu olduğu yönünde değerlendirilmiş ve ilgili özelliklerin çoğunlukla olumsuz bulunduğu görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmacılar katılımcıların olumsuz bile olsa Polonyalıları diğerlerinden ayırma işlevi gören özelliklere vurgu yaptıklarını belirtmiştir.

Aslında, son yıllarda yapılan çalışmalarda kalıpyargılar olumluluk/olumsuzluk boyutundan çok, yetkinlik/sevecenlik boyutunda ele alınmaktadır (Fiske, Cuddy, Glick ve Xu, 2002). Bu görüşe göre, toplumda statüsü görece yüksek olan gruplar, daha çok yetkinlik boyutunda (başarı odaklı) yer bulan kalıpyargılar ile tanımlanırken, statüsü görece düşük gruplar, sevecenlik boyutunda (sosyal-duygusal) yer bulan kalıpyargılar ile

tanımlanmaktadır (bkz. Jost, Kivetz, Rubini, Guermandi ve Mosso, 2005). Tablo 1’de görüldüğü gibi, katılımcıların Türk iç-grubu üyelerine atfettikleri özellikler olumlu/olumsuz kalıpyargılar ve yetkinlik/sevecenlik kalıpyargıları olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda, *çalışkan, zeki, akıllı, kurnaz, çevik, başarılı, üretken* gibi özellikler olumlu/yetkinlik boyutunda; *eğitimsiz, tembel* gibi özellikler olumsuz/yetkinlik boyutunda; *misafirperver, sıcak, yardımsever* gibi özellikler olumlu/sevecenlik boyutunda; *kaba, görgüsüz, duyarsız* gibi özellikler olumsuz/sevecenlik boyutunda değerlendirilmiştir. Buradan hareketle, katılımcıların Türk iç-grubu üyelerini tanımlarken sevecenlik boyutunda yer alan (olumlu) özelliklere görece daha fazla ağırlık verdikleri düşünülebilir. Bu durum ise, Türk iç-grubunun, özellikle Avrupalı ülkeler düşünüldüğünde, algılanan görece düşük statüsüyle tutarlı görülebilir (Hortaçsu ve Cem-Ersoy, 2005).

En son olarak, çalışmanın bulgularını milliyetçilik ve vatanseverlik kavramları bağlamında değerlendirmek mümkün görünmektedir. Daha önce söz edildiği gibi, sosyal psikoloji alanında ulusal kimlik çalışmaları bu kavramlara sıklıkla başvurmuştur. Genel olarak, milliyetçilik gruplar arası olumsuz (dışlayıcı) tutumlarla, vatanseverlik ise olumlu (kapsayıcı) tutumlarla ilişkilendirilmiştir. Buna rağmen, ulusal kimliğin çok yönlü yapısı düşünüldüğünde bu kavramların içi farklı biçimlerde doldurulmuştur (bkz. Blank ve Schmidt, 2003). Aslında, ulusal kimliğin sınırlarının nasıl çizildiği, gruplar arası ilişkilerin nasıl algılandığı, ulusal kimliği farklı biçimlerde tanımlamanın altında yatan motivasyon kaynaklarının neler olduğu gibi, sorular milliyetçilik ve vatanseverlik kavramları içerisinde cevap bulabilmektedir. Örneğin, ulusa ait hissetme (aitlik ihtiyacı) vatanseverlikle ilişkilendirilirken, ulusu diğer uluslardan üstün görme (özsayı ihtiyacı) milliyetçilik ile ilişkilendirilmiştir (Blank ve Schmidt, 2003). Diğer taraftan, ulusun sınırlarının etnik ve/veya kültürel yaklaşım temelinde çizilmesi milliyetçiliğe bağlanırken, vatandaşlık temelinde çizilmesi vatanseverliğe bağlanmıştır (Esses, Dovidio, Semenya ve Jackson, 2005).

Buna göre, çalışmanın bulguları milliyetçilik ve vatanseverlik kavramları ışığında da ele alınabilir. Örneğin, Türk iç-grubunun sınırlarına ilişkin tanımlamalardan kapsayıcılığı görece düşük olanlar (örn., “Türk aileden gelenler”) milliyetçi tutum dâhilinde, kapsayıcılığı görece yüksek olanlar (örn., “Türkiye’de yaşayanlar”) vatanseverlik dâhilinde değerlendirilebilir. *Türk Kimliğine Sahip Olmanın Motivasyon Kaynakları* arasında *Türk Kimliğinin Idealleştirilmesi, Türk Kimliğinin Ayırt Ediciliği* gibi, Türk kimliğinin diğer kimliklerden üstünlüğüne ve/veya ayrıcalığına vurgu yapan yaklaşımlar milliyetçilik kapsamında, *Türk Kimliğinin Birlik ve Bütünleştiriciliği, Türk Kimliğinin Sürekliliği* gibi, Türk kimliğinin kendi var oluşuna vurgu yapan yaklaşımlar

ise vatanseverlik kapsamında ele alınabilir. Diğer taraftan, milliyetçilik genellikle tehdit algısı ile birlikte görüldüğünden, Türk kimliğine yönelik algılanan kültürel ve gerçekçi tehditler milliyetçi tutum içerisinde düşünülebilir. Önemli bir not düşmek gerekirse, bu çalışmada da gösterilmeye çalışıldığı gibi, ulusal kimlik içeriklerini milliyetçilik ve vatanseverlik gibi iki geniş kavram içerisine sığdırmaya çalışmak yerine, farklı yönleri ve işlevleriyle ayrı ayrı ele almak daha geçerli bir yol olarak görünmektedir. Bu tarz bir yaklaşımla, gruplar arası tutum ve davranışların altında yatan farklı süreçlerin anlaşılmasının daha mümkün olacağı beklenebilir.

Bitirirken çalışmanın bazı önemli sınırlılıkları bulunduğunu belirtmek gerekmektedir. Her şeyden önce, bu çalışma görece az sayıda katılımcıyla yapılmış betimleyici bir tematik analiz çalışmasıdır. Çalışmada, sadece, Türk kimliği içeriklerine ilişkin veriden, mümkün olan farklı temaların çıkarılması hedeflenmiştir. Elde edilen bulguların görülme sıklığına, gruplar arası ne tarz farklılıklar gösterdiğine dair veri sağlanmamıştır. Çalışmada tanımlanan içerikler arasındaki ilişkiler test edilmemiştir. Buna rağmen, tartışma bölümünde, geçmiş çalışmalardan hareketle, içerikler arası ilişkiler hakkında bazı varsayım niteliğinde çıkarımlarda bulunulmuştur. Ulusal kimliğin sınırlarının tanımlanması söz konusu olduğunda, bahsedildiği gibi üç yaklaşım bulunmakla birlikte, çalışmalar genellikle iki boyutlu faktör yapısı rapor etmişlerdir. Türkiye’de Türk kimliği sınırları tanımlarının faktör yapısını test etmek önemli görünmektedir (bkz. Taşdemir, 2013). Çalışmada (etik kaygılar nedeniyle) doğrudan etnik köken öğrenilmemiştir. Dolayısıyla, katılımcılar arasında Kürt grubuyla özdeşim kuranlar bulunmadığını söylemek mümkün görünmekle birlikte, olası Kürt kökenli katılımcıların bulguları ne yönde etkilediği bilinmemektedir.

Sonuç olarak, gruplar arası tutum ve davranışların anlaşılmasında sosyal psikolojik çalışmalar genellikle iç-grupla kurulan özdeşim düzeyine ağırlık vermişlerdir. Ancak, iç-grup üyeleri kendi gruplarını farklı biçimlerde tanımlayabilmektedir. Önceki çalışmalar iç-grubu tanımlama biçimlerini farklı yönleriyle ele almakla birlikte bir arada incelememişlerdir. Bu çalışma, niteliksel yöntemlerden faydalanarak geçmiş çalışmalarda farklı yönleriyle ele alınan ulusal kimlik içeriklerini, Türk ulusal kimliği bağlamında yeniden ele almayı amaçlamış ve ulusal kimlik çalışmaları için betimleyici bir çerçeve geliştirmeye çalışmıştır. Bulgulara göre bu içerikleri *ulusal kimliğin sınırlarına ilişkin tanımlar*, *ulusal kimliğe sahip olmanın motivasyon kaynakları*, *ulusal iç-grubun diğerleriyle ilişkileri ve tehdit algısı* ve *ulusal kimliğe ilişkin kalıpyargular* başlıkları altında toplamak mümkün görünmektedir. Özellikle gruplar arası tutum ve davranışların açıklanmasında ulusal kimliğin bu boyutlar ışığında ele alınması önemli görünmektedir.

Kaynaklar

- Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Arslan-Akfırat, S. ve Öner-Özkan, B. (2010). Ulusal/etnik kimliklerin stratejik inşası: Kuzey Kıbrıs örneği, *Bilgi* 52, 1-32.
- Brown, R. (2010). *Prejudice: Its social psychology*. Wiley-Blackwell, Oxford.
- Billiet, J., Maddens, B. ve Beerten, R. (2003). National identity and attitude toward foreigners in a multinational state: A replication. *Political Psychology*, 24(2), 241-257.
- Billig, M. (1996). Nationalism as an international ideology: Imagining the nation, others and the world of nations. G. M. Breakwell ve E. Lyons, (Ed.), *Changing European identities: Social psychological analyses of social change* içinde (181-194). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Blank, T. ve Schmidt, S. (2003). National identity in a United Germany: Nationalism or patriotism? An empirical test with representative data. *Political Psychology*, 24(2), 289-312.
- Bora, T. (2003). Nationalist discourse in Turkey. *The South Atlantic Quarterly*, 102(2/3), 433-451.
- Branscombe, N. R., Ellemers, N., Spears, R. ve Doosje, B. (1999). The context and content of social identity threat. N. Ellemers, R. Spears ve B. Doosje, (Ed.), *Social identity: context, commitment, content* içinde (35-58). Oxford: Blackwell.
- Breakwell, G. (1996). Identity processes and social change. G. M. Breakwell ve E. Lyons, (Ed.), *Changing European identities: Social psychological analyses of social changes* içinde (13-30). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Brewer, M. B. (1991). The social self: On being the same and different at the same time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(5), 475-482.
- Brewer, M. B. (1993). The role of distinctiveness in social identity and group behavior. M. Hogg ve Abrams, (Ed.), *Group motivation: Social psychological perspectives* içinde (1-16). New York: Harvester-Wheatshaf.
- Cairns, E., Kenworthy, J. Campbell, A. ve Hewstone, M. (2006). The role of in-group identification, religious group membership and intergroup conflict in moderating in-group and out-group affect. *British Journal of Social Psychology*, 45, 701-716.
- Castano, E., Yzerbyt, V. Y., Paladino, M. P. ve Sacchi, S. (2002). I belong, therefore, I exist: In-group identification, in group entitativity, and in group bias. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 135-143.
- Cinnirella, M. (1996). A social identity perspective on European integration. G. M. Breakwell ve E. Lyons, (Ed.), *Changing European identities: Social psychological analyses of social change* içinde (253-274). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Dixon, F.C. ve Ergin, M. (2010). Explaining anti-Kurdish beliefs in Turkey: Group competition, identity, and globalization. *Social Science Quarterly*, 91(5), 1329-1348.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Hodson, G., Houlette, M. ve Johnson, K. M. (2005). Social Inclusion and exclusion: Re-categorization and the perception of Inter-group boundaries. D. Abrams, J. M. Marques ve M. A. Hogg, (Ed.), *The social psychology of inclusion and exclusion* içinde (246-264). Philadelphia: Psychology Press.
- Dunbar, E., Jose L. Saiz, J. L., Stela, K. ve Saez, R. (2000). Personality and social group value determinants of out-group bias: A cross-national comparison of Gough's Pr/

- To Scale. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 31, 267-275.
- Duriez, B., Reijerse, A., Luyckx, K., Vanbeselaere, N. ve Meeus, J. (2013). Which national group will I identify with? The role of preferred and perceived identity representations. *Nations and Nationalism*, 19(3), 456-474.
- Esses, V. M., Jackson, L. M. ve Armstrong, T. L. (1998). Inter-group competition and attitudes towards immigrants and immigration: An instrumental model of group conflict. *Journal of Social Issues*, 54, 699-724.
- Esses, V. M., Dovidio, J. F., Semanya, A. H. ve Jackson, L. M. (2005). Attitudes toward immigrants and immigration: The role of national and international identities. D. Abrams, J. M. Marques ve M. A. Hogg, (Ed.), *The social psychology of inclusion and exclusion* içinde (317-337). Philadelphia: Psychology Press.
- Fenton, S. (2007). Indifference towards national identity: What young adults think about being English and British. *Nations and Nationalism*, 13(2), 321-339.
- Fiske, S. T., Cuddy, A. J. C., Glick, P. ve Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 878-902.
- Gaertner, L. ve Schopler, J. (1998). Perceived in-group entitativity and intergroup bias: An interconnection of self and others. *European Journal of Social Psychology*, 28(6), 963-980.
- Hayes, N. (2010). *Doing psychological research: Gathering and analyzing data*. Berkshire: Open University Press.
- Hinkle, S. ve Brown, R. (1990). Inter-group comparisons and social identity: Some links and lacunae. D. Abrams ve M. Hogg, (Ed.), *Advances in social identity theory* içinde (48-70). New York: Harvester Wheatsheaf.
- Hjerm, M. (1998). National identities, national pride and xenophobia: A comparison of four Western countries. *Acta Sociologica*, 41, 335-3347.
- Hopkins, N. ve Reicher, S. D. (1996). The construction of social categories and processes of social change: Arguing about national identities. G. M. Breakwell ve E. Lyons, (Ed.), *Changing European identities: Social psychological analyses of social change* içinde (69-93). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Hopkins, N. (2001). National identity: Pride and prejudice? *British Journal of Social Psychology*, 40, 183-186.
- Hortaçsu, N. ve Cem-Ersoy, N. (2005). Values identities and social constructions of the European Union among Turkish university youth. *European Journal of Social Psychology*, 35, 107-121.
- Huddy, L. (2001). From social to political identity: A critical examination of social identity theory. *Political Psychology*, 22(1), 127-156.
- İnaç, H. (2004). Identity problems of Turkey during the European Union integration process. *Journal of Economic and Social Research*, 6(2), 33-62.
- Janmaat, J.G. (2006). Popular conceptions of nationhood in old and new European member states: Partial support for the ethnic-civic framework. *Ethnic and Racial Studies*, 29(1), 50-78.
- Jetten, J., Spears, R. ve Manstead, A. S. R. (1997). Distinctiveness threat and prototypicality: Combined effects on intergroup discrimination and collective self-esteem. *European Journal of Social Psychology*, 27, 635 - 657.
- Jetten, J. ve Hutchison, P. (2011). When groups have a lot to lose: Historical continuity enhances resistance to a merger. *European Journal of Social Psychology*, 41, 335-343.
- Jetten, J. ve Wohl, M. J. A. (2012). The past as a determinant of the present: Historical continuity, collective angst, and opposition to immigration. *European Journal of Social Psychology*, 42, 442-450.
- Jones, F. L. ve Smith, P. (1999). Diversity and commonality in national identities: An exploratory analysis of cross-national patterns. *Journal of Sociology*, 37(1) 45-63.
- Jost, J. T., Kivetz, Y., Rubini, R., Guermandi G. ve Mosso, C. (2005). System-justifying functions of complementary regional and ethnic stereotypes: Cross-national evidence. *Social Justice Research*, 18(3), 305-333.
- Kancı, T. (2009). The reconfigurations in the discourse of nationalism and national identity: Turkey at the turn of the twenty-first century. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 9(3), 359-376.
- Karasawa, M. (2002). Patriotism, nationalism, and internationalism among Japanese citizens: An etic-emic approach. *Political Psychology*, 23(4), 645-666.
- Keane, J. (1994). Nations, nationalism and citizens in Europe. *International Social Science Journal* 140, 169-184.
- Levin, S. ve Sidanius, J. (1999). Social dominance and social identity in the United States and Israel: In-group favoritism or out group derogation? *Political Psychology*, 20, 99-126.
- Levine, M., Prosser, A., Evans, D. ve Reicher, S. (2005). Identity and emergency intervention: How social group membership and inclusiveness of group boundaries shape helping behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(4), 443-453.
- Li, Q. ve Brewer, M. B. (2004). What does it mean to be American? Patriotism, nationalism, and American identity after 9/11. *Political Psychology*, 25(5), 727-739.
- Livingstone, A. ve Haslam, S. A. (2008). The importance of social identity content in a setting of chronic social conflict: Understanding inter-group relations in Northern Ireland. *British Journal of Social Psychology*, 47(1), 1-21.
- Lödén, H. (2008). Swedish: Being or becoming? Immigration, national identity, and the democratic state. *International Journal of Social Sciences*, 3(4), 257-264.
- Lyons E. (1996). Coping with social change: Processes of social memory in the reconstruction of identities. G. M. Breakwell ve E. Lyons, (Ed.), *Changing European identities: Social psychological analyses of social change* içinde (31-40). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Meeus, J., Duriez, B., Vanbeselaere, N. ve Boen, F. (2010). The role of national identity representation in the relation between in-group identification and out-group derogation: Ethnic versus civic representation. *British Journal of Social Psychology*, 49, 305-320.
- Mlicki, P. P. ve Ellemers, N. (1996). Being different or being better? National stereotypes and identifications of Polish and Dutch students. *European Journal of Social Psychology*, 26(1), 97-114.
- Mummendey, A. ve Wenzel, M. (1999). Social discrimination and tolerance in inter-group relations: Reactions to intergroup difference. *Personality and Social Psychology Review*, 3(2), 158-174.
- Mummendey, A., Klink, A. ve Brown, R. (2001). Nationalism and patriotism: National identification and out-group rejection. *British Journal of Social Psychology*, 40, 159-172.
- Pakulski, J. ve Tranter, B. (2000). Civic, national, and denizen identity in Australia. *Journal of Sociology*, 36(2), 205-

- 222.
- Pehrson, S., Brown, R. ve Zagefka, H. (2009). When does national identification lead to the rejection of immigrants? Cross-sectional and longitudinal evidence for the role of essentialist in-group definitions. *British Journal of Social Psychology*, 48, 61-76.
- Pehrson, S., Vignoles, V. L. ve Brown, R. (2009). National identification and anti-immigrant prejudice: Individual and contextual effects of national definitions. *Social Psychology Quarterly*, 72(1), 24-38.
- Reicher, S. ve Hopkins, N. (2001). *Self and nation*. London: Sage.
- Reicher, S., Cassidy, C., Hopkins N. ve Levine, M. (2006). Saving Bulgarian's Jews: An analysis of social identity and the mobilization of social solidarity. *European Journal of Social Psychology*, 36, 49-72.
- Reijerse, A., Van Acker, K., Vanbeselaere, N., Phaet, K. ve Duriez, B. (2013). Beyond the ethnic-civic dichotomy: Cultural citizenship as a new way of excluding immigrants. *Political Psychology*, 34(4), 611-629.
- Rick, B. M., Mania, E. W. ve Gaertner, S. L. (2006). Inter-group threat and out-group attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 336-353.
- Roccas, S., Klar, Y. ve Liviatan, I. (2006). The paradox of group-based guilt: Modes of national identification, conflict vehemence, and reactions to the in-group's moral violations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 698-711.
- Sani, F., Bowe, M., Herrera, M., Manna, C., Cossa, T., Miao, X. ve Zhou, Y. (2007). Perceived collective continuity: seeing groups as entities that move through time. *European Journal of Social Psychology*, 37(6), 1118-1134.
- Sears, D. O. (1988). Symbolic racism. P. Katz ve D. Taylor, (Ed.), *Eliminating racism: Profiles in controversy* içinde (53-84). New York: Plenum Press.
- Sherif, M. (1966). *In common predicament: Social psychology of intergroup conflict and cooperation*. New York: Houghton Mifflin.
- Smith, A. D. (2001). *Nationalism: Theory, ideology, history*. Cambridge: Polity.
- Smeekes, A. ve Verkuyten, M. (2013). When national culture is disrupted: Cultural continuity and resistance to Muslim immigrants. *Group Processes and Intergroup Relations*, 17, 45-66.
- Spinner-Halev, J. ve Theiss-Morse, E. (2003). National identity and self-esteem. *Perspectives on Politics*, 1(3), 515-532.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (2010). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp, (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* içinde (23-46). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Stevenson, C., Condor S. ve Abell J. (2007). The Minority-Majority Conundrum in Northern Ireland: An orange perspective. *Political Psychology*, 28(1), 195-125.
- Taşdemir, N. (2013). *Contents of Turkish identity, national-social identifications, and inter-group relations in Turkey*. Yayınlanmamış doktora tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tajfel, H. ve Turner, J. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. S. Worchel ve W. Austin, (Ed.), *Psychology of intergroup relations* içinde (7-24). Chicago, IL: Nelson-Hall.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D. ve Wetherell, M. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Blackwell.
- Türkiye'de Milliyetçilik (2006). <http://arsiv.ntv.com.tr/news/368186.asp> adresinden alınmıştır.
- Türkiye'de ve Dünya'da Milliyetçilik (2013). <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2014/02/Dunyada-ve-Turkiyede-Milliyetçilik-SON.pdf> adresinden alınmıştır.
- Velasco G. K., Verkuyten M., Weesie J. ve Poppe E. (2008). Prejudice towards Muslims in The Netherlands: Testing integrated threat theory. *British Journal of Social Psychology*, 47(4), 667-685.
- Verkuyten, M. (2009). Support for multiculturalism and minority rights: The role of national identification and out-group threat. *Social Justice Research*, 22, 31-52.
- Vignoles, V. L. (2011). Identity motives. S. J. Schwartz, K. Luyckx, ve V. Vignoles, (Ed.), *Handbook of identity theory and research* içinde (403-432). Springer: London.
- Vignoles, V. L., Regalia, C., Manzi, C., Golledge, J. ve Scabini, E. (2006). Beyond self-esteem: Influence of multiple motives on identity construction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(2), 308-333.
- Wenzel, M., Mummendey, A., Weber, U. ve Waldzus, S. (2003). The in-group as pars pro toto: Projection from the in-group onto the inclusive category as a precursor to social discrimination. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(4), 461-473.
- Yzerbyt, E., Castano, V. Leyens, M. P. ve Paladino, S. (2000). The Primacy of the in-group: The interplay of entitativity and identification. *European Review of Social Psychology*, 11(1), 257-295.
- Zarate, M. A., Garcia, B, Garza, A. ve Hitlan, R. (2004). Cultural threat and perceived realistic group conflict as dual predictors of prejudice. *Journal of Experimental Psychology*, 40, 99-105.

Summary

Contents of Turkish Identity: A Social Psychological Approach

Nagihan Taşdemir
Anadolu University

Bengi Öner Özkan
Middle East Technical University

Social psychological studies of national identity focused mostly on the role of in-group identification (Cairns, Kenworthy, Campbell, & Hewstone, 2006). Accordingly, it was argued that stronger in-group identification leads to positive in-group and negative out-group attitudes (Levin & Sidanius, 1999). However, studies examining the relationships between in-group identification and in-and-out-group evaluations did not yield consistent results (see Pehrson, Vignoles, & Brown, 2009). One of the reasons for this inconsistency may be that individuals define their in-groups in various ways. Accordingly, this study aims to examine the contents of Turkish identity by asking how people in Turkey define Turkish identity.

Social Identity and Intergroup Relations

According to social identity theory, individuals are likely to favor their in-groups over the relevant (i.e., salient or meaningful) out-groups in order to acquire a positive social identity. This bias has generally been termed as in-group favoritism (Tajfel & Turner, 1986). Recent studies following the social identity theory tradition have regarded in-group favoritism as representing positive attitudes towards the in-groups as well as negative attitudes towards the out-groups. This was expected to be particularly the case among those with stronger in-group identification.

However, the association between strong in-group identification and negative intergroup attitudes was not that straightforward, it ranged from no association to positive and negative associations (Hinkle & Brown, 1990; Mlicki & Ellemers, 1996; Pehrson et al., 2009). This inconsistency implies that in-group identification by itself is not sufficient to understand the nature of intergroup relations; rather researchers should also focus on the contents of specific social identities (Hopkins, 2001).

Contents of National Social Identities

Social identity is not just an awareness of group membership but it is also an understanding of in-group's historical, cultural, and political context and relationships with other groups. Social identities, especially large-scale ones such as national identities, have particular contents or the subjective meanings, which derive from the wider social context (Huddy, 2001; Reicher & Hopkins, 2001). According to Reicher and Hopkins (2001), national identities are not "given" or "natural" but are structured and restructured through the processes of social interactions. Thus, conceptions of national identity vary across time and place. Breakwell (1996), for example, claimed that being British is different for different subgroups in Britain as well as for different individuals within each subgroup. The contents of national identity reflect people's constructions of who belongs to the in-group and who does not, what it means to belong to the in-group, and the relations with others (Hopkins, 2001). In this manner, conceptions of nationality are expected to influence how national identification impacts on the perceptions of inter-group relations (Reicher & Hopkins, 2001).

Contents of National Social Identities: Definitions of National Boundaries

In recent years, there has been a surge of studies focusing on the contents of national identity in terms of (national) boundaries (Jones & Smith, 2001; Löden, 2008; Meeus et al., 2010; Pehrson et al., 2009). The contents of national identity have mostly been defined based on civic, cultural and/or ethnic conceptions of national identity (see Reijerse, Van Acker, Vanbeselaere, Phalet, & Duriez, 2013). According to the civic conception, people who reside in the country and have a nation's citizenship can belong to the national in-group. According to the cultural conception, people who share the same

cultural background can be members of a nation. Ethnic conception of national identity includes those who share the same ancestry as members of a nation. Many of previous studies have considered cultural and ethnic definitions together constituting one dimension. In a cross-cultural study, for instance, Jones and Smith (2001) showed that in most countries, country of birth, extended residence, and dominant religious faith come together as a criterion of national belonging and constitute the ethnic dimension whereas to have a citizenship, to respect political institutions and laws, feeling a sense of nationality, and speaking the dominant language come together and constitute the civic dimension. Accordingly, the ethnic approach represented a more exclusive dimension (and thus more negative intergroup attitudes) whereas civic approach characterized a more inclusive dimension (and thus more positive intergroup attitudes).

Contents of National Social Identities: Underlying Motives

According to social identity theory, individuals strive for positively evaluated in-group memberships and thus favor their in-groups over the out-groups in an attempt to achieve positive self-esteem (Tajfel & Turner, 1986). Recently, it has been recognized that in addition to self-esteem, other motives, such as distinctiveness, belongingness, continuity and efficacy, play an important role in the construction and maintenance of social identities (Vignoles, Gollidge, Regalia, Manzi, & Scabini, 2006).

The *distinctiveness motive* refers to the motivation to maintain or establish a sense of differentiation from others. According to Optimal Distinctiveness Theory (ODT) (Brewer, 1991; 1993), people tend to identify with optimally distinctive groups, which can meet people's need for both intergroup distinctiveness and intragroup belongingness. Anderson (1983) argued that national identity may lead people to imagine themselves as uniquely different national members, deserving their own independent state. The *belongingness motive* refers to the people's need to enhance the feelings of closeness to, or acceptance by, other people (Vignoles et al., 2006). Yzerbyt, Castano, Leyens, and Paladino (2000) argued that to the extent people perceive their in-group entitative; they are more likely to satisfy their need for belongingness. The *continuity motive* refers to the motivation to maintain a sense of connection across time and situation. People tend to perceive their in-groups, such as nations, as enduring entities that exist forever (Reicher & Hopkins, 2001). Jetten and Wohl (2012) found that participants with higher English identification expressed more concern for the in-group's future and more opposition to the idea of immigration, when they were presented with discontinuity of English history. Finally, the *efficacy mo-*

tive refers to the motivation to enhance the feelings of competence, control, or power (Breakwell, 1996). Cinnirella (1996) argued that motivations of power and control play important roles in the construction of national and European identities among British people. He reported that in open-ended responses British participants displayed concern for matters of national sovereignty and having control over the world affairs.

Contents of National Social Identities: Nationalism and Patriotism

In social psychology, the contents of national identity have also been studied in terms of patriotism and nationalism. Nationalism is associated with perception of national superiority, idealization of the nation, definition of nation based on race, descent, or culture, and supporting homogeneity within the nation. Patriotism is associated with supporting heterogeneity within the nation, emphasizing temporal comparisons, feeling belongingness and responsibility for the nation, and internationalism. Accordingly, while nationalism implies a relationship between positive in-group evaluation and negative out-group evaluation, patriotism implies positive feelings towards one's in-group being independent from the feelings towards the out-group (Blank & Schmidt, 2003).

Contents of National Social Identities: Intergroup Relations and Perception of Threats

It is now well known that perceived intergroup threats or conflict are the crucial factors leading more negative intergroup attitudes (Brown, 2010). People perceive intergroup threats, whenever their in-group's welfare is put at risk by a given social group's actions, values, beliefs, or characteristics. According to Realistic Conflict Theory (RCT) (Sherif, 1966), negative intergroup attitudes arise when groups compete for the scarce material resources. The Instrumental Model of Group Conflict (Esses, Jackson, & Armstrong, 1998) proposed that the mere perception of competition between groups for political, economic, physical, or material resources is an important factor leading more negative intergroup attitudes. More recently, Integrated Threat Theory (ITT) (Stephan et al., 2002) described four types of intergroup threats: realistic threat, symbolic (or cultural) threat, threat stemming from inter-group anxiety, and threat arising from negative stereotypes. In a review study, Rick et al. (2006) added the group esteem threat to the threats involved in ITT.

National Identity in Turkey

Turkey is an ethnically diverse country, where in addition to the Turkish majority group, several ethnic

groups such as Kurdish, Arab, Laz, Circassian, and Armenian reside. The official representations of Turkish identity involved citizenship, territorial, and cultural conceptions of nationality and emphasized power and eternal existence of the nation-state. More nationalistic representations involved culture, language and religion. Historically, representations based on the Atatürk's principles, the founder of Turkish republic, focused on the territoriality and citizenship and valued independence of the nation (Bora, 2003). In a process of globalization and being a candidate for European Union, however, Turkey has faced changes and reforms, which also led to an increase in cultural-ethnic conceptions of Turkish national identity (Türkiye'de Milliyetçilik", 2006; "Türkiye'de ve Dünya'da Milliyetçilik", 2013).

The Present Study

Most studies of national identity have used a quantitative approach and forced participants to think about the previously defined dimensions of their nationality (Pehrson et al., 2009). However, given that national identities are not uniform and change across time and place (Reicher & Hopkins, 2001), it is important to study people's own definitions of what makes up a national identity from a qualitative perspective. In addition, no study, to our knowledge, considers various conceptions of and approaches to national identities all together. Accordingly, the present study makes use of a qualitative approach and aims to examine different dimensions and conceptions of national identity in the context of Turkish national identity.

Method

Participants

64 university students (21 males, 43 females) participated in the study. They were between 18-24 years old and from different universities in Ankara. Participants mostly defined themselves as Turkish.

Measures

Participants were asked to answer the following questions: (1) What are your thoughts about the Turkish identity? (2) What are the properties of Turkish identity? (3) What does it mean to have a Turkish identity? Who can have a Turkish identity? (4) Are there any threats to Turkish identity? (5) What do you think about the relationships between Turkish identity and the different identities? (6) How do you evaluate the position of Turkish identity in a frame of Turkey's international relationships? (7) What do you think about the country we live in? (8) What are the benefits of having a Turkish identity for individuals?

Data Analysis

In order to study the qualitative data on the contents of Turkish identity, a thematic analysis was used (Hayes, 2010), which allows for both producing previously-defined patterns of contents (deductive) and exploring new patterns (inductive).

Results and Discussion

Turkish In-group Boundaries included 9-sub-categories, such as "Citizens of Republic of Turkey", "People who adhere to Atatürk's doctrine", "People who contribute to Turkey", and "People who are willing to feel Turkish". *Underlying Motives of Having a Turkish Identity* included 8-sub-categories, such as "Distinctiveness of Turkish identity", "Glorification of Turkish identity", "Continuity of Turkish identity", and "Independency of Turkish identity". *Intergroup Relations and Perceived Threats* included 5 sub-categories, such as "Turkish In-group's Positive Relations with Eastern Groups", "Perceived Cultural Threat with West", "Perceived Esteem Threat with West", and "Conflict between Turks and Kurds". In addition, participants mentioned several *Stereotypes of Turkish Identity*, which were distinguished along the dimensions of valence (Positive/Negative) and Competence/Warmth (Fiske, Cuddy, Glick, & Xu, 2002).

The theme of *Turkish In-group Boundaries* showed that it is possible to distinguish participants' definitions of national boundaries in terms of civic, cultural, and ethnic conceptions. While the ethnic conception involved criteria such as coming from Turkish family and being Muslim; contributing to the country, adopting Turkish culture, adhering to Atatürk's principles, and speaking Turkish characterized the cultural conception. Lastly, the civic definition included three criteria: living in Turkey, having Turkish citizenship, and feeling Turkish. Accordingly, and in line with the literature, it may be argued that while the ethnic conceptions are the least inclusive, the cultural conceptions are relatively more inclusive, and the civic conceptions are the most inclusive definitions of Turkish in-group boundaries.

Inspection of the theme *Underlying Motives of Having a Turkish Identity* showed that participants attributed both positive and negative meanings to having a Turkish identity: distinctiveness, entitativity, glorification, power, continuity, independency on the one hand and negative attributes, and indistinctiveness on the other. The positive attributions are very much in line with the literature on social identity motives studying self-esteem, distinctiveness, belongingness, continuity, and efficacy as important motives for social identities (Vignoles et al., 2006; Vignoles, 2011). Participants, for example, seemed to reflect their need for self-esteem

with Glorification of Turkish Identity. They seemed to reflect their need for efficacy with Power and Independence of Turkish Identity. On the other hand, Entitativity of Turkish Identity may be associated with participants' need for belongingness; and Continuity of Turkish Identity associated with their need for a feeling of continuity.

The theme of *Negative Attributes of Turkish Identity* may also be seen as reflecting participants' need for self-esteem. Some participants expressed their discomfort with Turkish identity, which, they may think, lowers their self-esteem. With Indistinctiveness of Turkish Identity, it seemed that for some participants Turkish identity was not different from any other national identities and did not provide anything meaningful to identify with (see Fenton, 2007).

Around the theme *Intergroup Relations and Perceived Threats*, participants talked about positive relations with Eastern countries, cultural, realistic, and esteem threats with Western countries, and conflict with Kurds. İnaç (2004) argued that the West in general was perceived as threatening the existence and unity of the Turkish state, while the East was generally seen as supportive and good in terms of the national interests. Per-

ceived conflict with Kurds also reflected the context in Turkey, where "Kurdish problem" has long taken place (Çandar, 2009).

Stereotypes of Turkish Identity showed that participants associated both negative and positive personality characteristics with a Turkish identity. These characteristics could also be differentiated in terms of whether they reflect competence (e.g., successful) or warmth dimensions (e.g., hospitable) (Fiske et al., 2002). Although theoretically it is more likely for Turkish participants to define and associate Turkish people and identity with positive and warmth stereotypes, we also found that they used negative stereotypes. This may be due to the perceived lower status of Turkish group compared to the European group (Hortaçsu & Cem-Ersoy, 2005; see also Mlicki & Ellemers, 1996).

In conclusion, based on the relevant research in social psychology, the present study developed a framework for the contents of Turkish Identity. Overall, findings of this study suggested that the contents of national social identities should be studied with its various dimensions from boundaries to motives, stereotypes, and perceptions of intergroup relations in order to understand the intergroup attitudes better in a given context.